

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ЯВИЩА ТЕРОРИЗМУ. НОВІТНІ ФОРМИ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	9
1.1. Історія тероризму як явища.....	9
1.2. Характер терористичних загроз в Україні.....	16
1.3. Тенденції у розвитку міжнародного тероризму.....	21
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ ДО ТЕРОРИСТИЧНИХ ЗАГРОЗ.....	33
2.1. Нормативно-правове регулювання антитерористичної безпеки в Україні.....	33
2.2. Структура та функції системи антитерористичної безпеки України.....	47
2.3. Забезпечення стійкості держави до терористичних загроз. Національна гвардія України як складова системи антитерористичної безпеки України.....	57
ВИСНОВОК.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ДНР – Донецька народна республіка

ЗМІ – Засоби масової інформації

ІДІЛ – Ісламська держава Іраку та Леванту

ЛНР – Луганська народна республіка

ООН – Організація об'єднаних націй

СБУ – Служба безпеки України

CTED - Counter-Terrorism Executive Directorate (Контр - терористичний директорат)

CSIS - Center for Strategic and International Studies (Центр стратегічних та міжнародних досліджень)

CTC - Counter-Terrorism Committee (Контр – терористичний комітет)

CTITF - Counter-Terrorism Implementation Task Force (Контр – терористичний комітет Ради безпеки)

FTF - Foreign terrorist fighters (Іноземні бойовики – терористи)

FATF - Financial Action Task Force (Група боротьби з фінансовими махінаціями)

FIDH - Fédération internationale des ligues des Droits de l'Homme (Міжнародна федерація за права людини)

GTI – Global index terrorism (Глобальний індекс тероризму)

GRN - Global Research Network (Глобальна дослідницька мережа)

GCTS – Global Counter – Terrorism Strategy (Глобальної контртерористичної стратегії)

GIGN - Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale (Група реагування Національної жандармерії)

GSG 9 – Grenzschutzgruppe 9 (Група охорони кордонів)

NCTC - National Counterterrorism Center (Національний контр – терористичний центр)

OMCT - World Organisation Against Torture (Всесвітня організація проти тортур)

PVE - Prevention of violent extremism (Превентивне запобігання тероризму)

PRR - Programme on Prosecution, Rehabilitation and Reintegration (Програма судового переслідування, реабілітації та реінтеграції)

UNICRI – United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (Міжрегіональний Науково-дослідний інститут Організації Об'єднаних Націй з питань злочинності та правосуддя)

UNOCT - United Nations Office of Counter-Terrorism (Управління по боротьбі з тероризмом ООН)

UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime (Управління ООН по боротьбі з наркотиками та злочинністю)

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Станом на сьогоднішній день терористична загроза в світі залишається досить вагомою загрозою для безпеки суспільства, стабільності існування окремих держав і органів влади. Активна глобалізація суспільства і держав призводить до об'єднання різних за своєю культурою та менталітетом народів та націй, це постійно призводить до збройних протистоянь і конфліктів які в свою чергу призводять до жертв серед мирного населення, варто зауважити, що Україна також не є винятком у загрозовому становищі існування тероризму як явища. Адже необхідно щоб суспільство було в безпеці, дотримувались закони, мала місце повага до честі та гідності людини, оскільки це все є першочерговими об'єктами атак терористів, і захист цих цінностей є пріоритетом для держави, тероризм є досить серйозною і комплексною загрозою яка проявляється у двох аспектах – соціальному та правовому, їх необхідно розвивати і аналізувати, впроваджувати нові підходи та тенденції для розвитку країнами. Тому проводяться певні дослідження вчених в цьому напрямі, країни намагаються виробити стійкі механізми протидії терористам, однак і сам тероризм не стоїть на місці і активно розвивається, у вигляді нових методів, підходів і теорій які пропагує тероризм як явище, тому однією з першочергових цілей людства має стояти активна боротьба з тероризмом як явищем глобального характеру яке активно впливає на безпеку суспільства. Протиріччя даної теми полягає в тому що державні механізми протидії тероризму досить швидко можуть виявитись неефективними оскільки саме явище тероризму постійно розвивається і потрібні нові можливі підходи в діяльності для протистояння йому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилось в рамках магістерської наукової роботи за освітньо - професійною програмою «Організація забезпечення державної безпеки підрозділами Національної гвардії України» навчального плану 2023-2025

років Київського інституту Національної Гвардії України за спеціальністю 251 «Державна безпека» відповідно до профілю кафедри забезпечення державної безпеки.

Метою наукової роботи. Вивчення чинного національного законодавства України та міжнародних правозахисних конвенцій з ціллю визначити проблемні питання механізму правового регулювання протидії тероризму та можливі ефективні шляхи його вдосконалення.

Завдання роботи:

1. Дослідити історію тероризму, як явища і характер сучасних терористичних загроз.
2. Визначити тенденції розвитку міжнародного тероризму і новітні форми прояву тероризму.
3. Дослідити стан нормативно-правового забезпечення системи антитерористичного законодавства, його вади та напрями вдосконалення.
4. Здійснити аналіз досвіду іноземних країн з питань боротьби з тероризмом.
5. Запропонувати шляхи вдосконалення національної антитерористичної політики.

Об'єкт дослідження роботи. Суспільні відносини державних органів та міжнародних акторів які пов'язані із протидією проявам тероризму.

Предмет дослідження. Актуальні питання протидії тероризму.

Практичне значення. Результати роботи можуть бути використані в освітньому процесі, при підготовці здобувачів вищої освіти до занять.

Опис трудових функцій

Г2. Здатність вживати заходів щодо затримання осіб.

Г2.У3. Оцінювати ступінь суспільної небезпеки діяння вчиненого суб'єктом кримінального правопорушення.

Г2.У4. Приймати рішення про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину.

Г3.34. Ознаки зовнішності та особливі прикмети людини.

Г7. Здатність організовувати та здійснювати управління діями підрозділів в ході виконання завдань під час проведення спеціальних операцій.

Г7.У2. Планувати дії підрозділу в ході виконання завдань під час проведення спеціальних операцій.

Г7.У3. Управляти діями підрозділу під час проведення спеціальної операції.

Теоретичною основою даного дослідження. Є навчальні посібники, наукові статті та збірники наукових праць по даній тематиці, міжнародне та вітчизняне законодавство.

Методи дослідження. При підготовці даної роботи були застосовані наступні методи дослідження: аналізу літератури (пошук літературних джерел по даній тематиці), порівняння статистичних даних (обробка наявних для дослідження статистичних даних з метою їх аналізу), наукового пізнання (глибоке дослідження і пошук необхідної інформації), опис певних явищ та подій (використання наявної літератури для таких дій).

Нормативною основою роботи. Є нормативно – правові акти, міжнародні конвенції, Конституція України, закони України (Закон України «Про боротьбу з тероризмом» №638-IV від 20. 03. 2003 року, Указ Президента «Про Концепцію боротьби з тероризмом» №53/2019 від 05.03.2019 року).

Структура роботи. Обумовлена метою дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновок, списку використаних джерел.

Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 104 сторінок, з яких основна частина – 88 сторінку. Список використаної літератури містить 82 найменувань і займає 11 сторінок.

Апробація результатів роботи.

Тези доповіді:

1. Пасічник С. М. Нормативно – правове регулювання антитерористичної безпеки в Україні. Національна безпека України в умовах воєнного стану:

- проблеми та шляхи їх вирішення: зб. матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса, 21 березня 2024 р.). О.: 2024. С. 620 - 622
2. Пасічник С. М. Національна гвардія як суб'єкт забезпечення державної безпеки України. Національна безпека України в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення: зб. матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф. (Одеса, 21 березня 2024 р.). О.: 2024. С. 617 - 620
3. Пасічник С. М. Характер терористичних загроз в Україні. Сучасні наукові тенденції в роботах молодих вчених: матеріали II Всеукр. суч. наук. конф. (м. Київ, 27 квітня 2024 р.). Київ: Київський інститут Національної гвардії України. 2024. С. 130 - 133
4. Пасічник С. М. Досвід війни з тероризмом в Афганістані: логістичний аспект. Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах: матеріали II Всеукр. наук. практ. конф. (м. Київ, 24 травня 2024 року). Київ: Київський інститут Національної гвардії України. 2024. С. 264 – 266
5. Пасічник С. М. Сили і засоби протидії терористичним загрозам зарубіжних країн (на прикладі окремих країн Європи та США). Актуальні проблеми забезпечення державної безпеки: матеріали II Всеукр. наук. практ. конф. (м. Київ, 25 жовтня 2024 року). Київ: Київський інститут Національної гвардії України. 2024. С. 422 - 424

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ ЯВИЩА ТЕРОРИЗМУ. НОВІТНІ ФОРМИ ТЕРОРИЗМУ

1.1 Історія тероризму як явища

Тероризм як явище сягає своїм корінням глибокої давнини. За своїм походженням латинський термін «terroro» означає «страх, жах». [1]

Страхи, жахи – є одними із найдавніших людських почуттів, вони виникають при зустрічі з невідомими, незрозумілими і загадковими явищами і подіями для людини. Внаслідок чого страх і жах почали використовуватися як засіб утримання влади в своїх руках, як законної, так і не законної, а терор – став невід’ємним інструментом в руках таємних організацій і об’єднань.

Першою терористичною групою в історії людства була чітко організована секта сікаріїв, яка діяла в Палестині в 66 – 73 роках. н. е. Назва цієї секти походить від назви улюбленої зброї бойовиків угруповання, а саме короткого меча (сіки), який легко можна було сховати під одягом. Тактика діяльності сікаріїв спрямовувалася переважно на дії під час масових заходів. Вони вважали, що якраз натовп є темрявою завдяки своїй щільності, давці і неможливості визначити, хто саме завдав смертельного удару. «Темрява натовпу» була їхнім улюбленим місцем здійснення терористичних актів. Джерела нечисленні і суперечливі, однак, якщо вірити Йосипу Флавію, сікарії застосовували незвичайну тактику: вони атакували противника в денний час, передусім у свята, коли Єрусалим був заповнений юрбами людей. Улюбленою зброєю сікаріїв був кинджал чи короткий меч (сіка), який вони ховали під одягом. Головними цілями сікаріїв були представники єгипетської і палестинської діаспори, які виступали за налагодження дружніх відносин із Римською імперією. Уже тоді сікарії відрізнялися релігійним фанатизмом. У муках вони вбачали радість, вірили в те, що після повалення ненависного режиму народ звільниться від мук та страждань. [2]

Вони підкорялись одному лише Богу, не визнавали над собою ніякої земної влади, відмовлялися бачити у священнослужителях посередників між

Всевишнім і простими смертними. В XI ст. на Сході діяли ассасини, які відокремилися від ісмаїлітів, що з'явилися в XI столітті і були розгромлені монголами в XIII столітті. Ця секта тривалий час приваблювала до себе увагу вчених, оскільки дуже багато елементів їхньої тактики і стратегії нагадують методи сучасних терористів. Тайну секту, чия назва і досі вважається синонімом підступного вбивства, заснував Хасан аль-Саббах, якого історики вважають основоположником ідеології тероризму. Він обґрунтував не тільки ідеологію тероризму, але й створив прототип держави нової формації – терористичну державу, у якій існувала чітка ієрархія підкорення і не було єдиних кордонів, чітко окресленої території. [3]

Володіння аль-Саббаха складалися з окремих замків-фортець. Територію його держави не можна було захопити, завоювати або скорити. Його прихильники кочували із фортеці у фортецю, вони вбивали кожного, хто був іншого віросповідання або намагався протистояти їм. Їхній перший ватажок, Хасан аль-Саббах, швидко зрозумів, що в нього занадто мало людей, щоб успішно боротися відкрито. Проте тривала, уміло продумана кампанія терору, здійснювана добре навченими і дисциплінованими воїнами, може досягнути серйозного політичного ефекту. Ассасини діяли під покровом найсуворішої таємності, нерідко переодягаючись іноземцями, серед інших і християнами. Вони не користувалися ні отрутами, ні метальною зброєю. Їхньою зброєю був кинджал, і не лише через його високу надійність, але й тому, що в убивстві вони вбачали щось ритуальне. Сучасні дослідники, описуючи цю секту, відзначають її аскетичну дисципліну. Сектанти вітали мучеництво і смерть в ім'я ідеї і твердо вірили в настання нового світового ладу. В історичній перспективі діяльність секти була запеклою, хоча й приреченою на кінцеву поразку, боротьбою релігійної меншини за право на власний спосіб життя і свободу віросповідання, яку всіма силами прагнули придушити їхні запеклі вороги сельджуки. З Персії ассасини чинили набіги на Сирію, убивали префектів, губернаторів, каліфів. 10 жовтня 1092 р. людина

Хасана ас-Сабаха вбила самого візира сельджуцького султана – Нізам аль-Мулька. [3]

Таємні спільноти терористів минулого були також широко поширені на Далекому Сході. У Китаї ці громади почали з'являтися наприкінці 18 століття, коли маньчжури захопили значну частину країни під своєю владою. Спочатку ці організації створювались з метою повалення маньчжурського правління та відновлення династії Мін на троні. Однак з часом їхня роль змінилась, і вони стали інструментом місцевого самоврядування, виконуючи адміністративні та судові функції. Тріади неодноразово намагались підняти народні повстання, але маньчжури їх жорстоко придушували. На початку 20 століття репресії маньчжурського режиму призвели до ослаблення легальних основ існування Тріад, і з часом вони почали використовувати кримінальні методи, такі як контрабанда, піратство й вимагання для подальшого забезпечення своєї діяльності і свого існування як організації і спільноти в цілому.

В Індії та на Далекому Сході також діяли таємні спільноти. Зокрема відомою є секта «душителів», члени якої убивали свої жертви за допомогою шовкового мотузка, вважаючи що такий спосіб убивства водночас є ритуальним жертвоприношенням кровожерній богині Калі. Епоха феодалізму в Європі асоціюється з численними терористичними акціями. Наприклад, у Франції монах - домініканець Жак Клеман убив Генріха III Валуа, рояліст Кадудаль намагався підірвати Бонапарта, Наполеон викрадав герцога Енгієнського. Нарешті, як символ жорстокості в історії залишилась Варфоломіївська ніч. У середньовічній Європі обабіч доріг стояли шибениці, виставлялись напоказ відрубані голови учасників народних бунтів або просто невдоволених режимом, активну діяльність провадила свята інквізиція, спостерігалися численні акції терору феодальних власників проти своїх васалів та противників. [1]

Велика французька революція стала дуже потужним каталізатором для розширення тероризму, у результаті виникало братовбивче насильство навіть

серед її лідерів, зокрема, коли Максиміліана Робесп'єра, який сам ініціював терор, зрештою стратили на гільйотині. Деякі експерти вважають, що саме в цей період було введено поняття "терор".

Характерною рисою XIX ст. є тероризм анархістів і націоналістів. У цей період у Німеччині з'явилася «філософія бомби», автором якої був німецький радикал Карл Гейнцген. Він стверджував, що фізична ліквідація сотень, навіть тисяч людей може бути виправдана «вищими інтересами людства», а моральна заборона на вбивства в політичній боротьбі повинна бути спростована. Він вважав, що силі й дисципліні реакційних військ необхідно було протиставити таку зброю, за допомогою якої невелика група людей може створити максимальний хаос. Концепція Гейнцгена отримала закономірний розвиток у теоріях Михайла Бакуніна та Петра Кропоткіна, які висунули доктрину «пропаганди дією». Нині практики, теоретики та дослідники проблеми насильства визнають Гейнцгена основоположником теорії сучасного тероризму. [4]

Ідея «філософії бомби» знайшла подальший розвиток у «теорії руйнування» Михайла Бакуніна. У своїх працях він наголошував, що єдине дійсне зусилля проти влади – це саме руйнування. Бакунін вважав, що революціонери повинні ігнорувати страждання тих, хто приречений, і не погоджуватись на жодні компроміси з метою досягнення своїх цілей.

У 70-х роках XIX століття анархісти представили доктрину «пропаганда дією». Її основна ідея полягала в тому, що саме терористичні акти, а не лише слова, можуть спонукати маси чинити тиск на уряд з метою відстоювання своїх інтересів чим активно користувались різні організації з метою захоплення влади. Подібну думку висловлював і Петро Кропоткін, який визначав анархізм як «безперервне порушення за допомогою усного та письмового слова, ножа, гвинтівки і вибухівки».

Наприкінці 19 століття в пропаганді тероризму в Європі та США важливу роль відігравав німецький публіцист - анархіст Іоганн Мост. Він був одним із найактивніших прихильників практичного застосування

терористичних актів і виступав за «жорстокі методи боротьби з варварською системою». Мост вважав, що напад є найефективнішою формою захисту, а терористичні акти – найкращим способом для поширення ідеї. Йоганн Мост першим сформулював принцип «ефект еха», який стверджував, що вбивство ворогів нації саме по собі не має великої вартості, але важливо, щоб терористичний акт знайшов нових послідовників і призвів до подальших атак знову на ворогів нації. Він також запропонував ідею надсилати бомби жертвам в поштових посилках, які вибухають при відкритті. В 19 столітті тероризм особливо помітно проявився через діяльність російських народників. Організація «Народна воля» були розкидана по всій території російської імперії, включаючи Україну. Їхня програма передбачала дезорганізацію уряду через терор і насильницьке повалення монархії в росії. У вересні 1879 року революційний трибунал «Народної волі» виніс смертний вирок імператору Олександру II, він був вбитий 1 березня 1881 року після декількох попередніх невдалих спроб, терорист – самогубця випадково опинився поряд з імператором і ціною свого життя вбив імператора кинувши собі під ноги вибухівку.

Підйом і розповсюдження тероризму в росії відбувалися між 1901 і 1911 роками, коли були здійснені ряд знаменитих терористичних актів проти відомих державних діячів і політиків. Останнє десятиліття 19 та перші роки 20 століття стали свідками багатьох спроб убивств провідних політиків у Європі та Америці. Серед жертв були американські президенти Мак - Кінлі та Гарфілд, а також кілька невдалих замахів на німецьких політиків, зокрема на Бісмарка і Вільгельма I. У 1894 році був убитий президент Франції Карно, у 1897 році – прем'єр-міністр Іспанії Антоніо Канавас, в 1898 році загинула австро-угорська імператриця Єлизавета, а в 1900 році – король Італії Умберто був убитий анархістом.

Хоча анархісти часто були винуватцями багатьох вбивств, більшість з них діяли самотійно, не попередивши своїх соратників про свої наміри. Після закінчення Першої світової війни терористична активність у Європі

здебільшого була пов'язана з праворадикальною націоналістичною ідеологією. Вважається, що найактивнішими в цей період були націоналістичні групи хорватських та македонських терористів, які вели боротьбу проти монархії в Югославії.

У першій половині ХХ століття державний терор став одним із ключових інструментів політики правлячих режимів. Він використовувався для залякування і придушення будь-якого опору, часто через фізичне знищення супротивників. У Радянському Союзі в 1920–1940-х роках та в Німеччині в 1930–1940-х роках масові репресії застосовувалися до всіх інакодумців незалежно від віку чи статі. У 1940-х роках тероризм набув міжнародного характеру. У цей час Німеччина почала здійснювати систематичне знищення єврейського та ромського населення на окупованих територіях. Після Другої світової війни акценти терористичної діяльності змінилися. Війни низької інтенсивності, такі як у Кореї та В'єтнамі, стали полем, де терористичні угруповання входили до складу партизанських формувань чи навіть армійських підрозділів. Наприклад, єврейські бойові організації були інтегровані до ізраїльської армії під час конфліктів у Палестині та протистояння з арабськими військами. До 1970-х років тероризм переріс у глобальну проблему. Через процеси глобалізації теракти стали систематичними, а терористичні групи почали скоординовано діяти в міжнародному масштабі.

У другій половині 20 століття стало значно помітним явище міжнародного тероризму. Це форма політичної боротьби, яку застосовували і застосовують різні політичні партії, рухи, групи та організації, що використовують екстремізм і насильство для здійснення тиску на міжнародних акторів з метою досягнення своїх політичних цілей, яскравим прикладом у цьому є Ірландська республіканська армія, яка активно протидіяла Великобританії в питаннях належності Північного Ольстера.

Міжнародний тероризм став поширеним явищем на сучасному етапі, він характеризується використанням насильницьких методів і

екстремістських поглядів для впливу на політику і міжнародні відносини. Це явище має глобальний характер і впливає на політичну стабільність, безпеку і міжнародні відносини. Міжнародні терористи застосовують такі методи, як убивства, захоплення заручників, використання вибухівки та інші акти насильства. Через такі дії вони прагнуть привернути увагу державних структур та міжнародної спільноти, щоб досягти своїх цілей або захистити інтереси соціальних груп, від імені яких вони діють.

Терористичні акти несуть у собі численні людські жертви, здійснюють психологічний тиск на великі маси людей, призводять до руйнування матеріальних і духовних цінностей, провокують війни, недовіру та ненависть між соціальними і локальними групами. Терористичні акти з кожним роком стають усе організованішими та жорстокішими, використовуючи новітню техніку, зброю, засоби зв'язку. У різних регіонах світу політичними та націоналістичними радикалами, котрі взяли на озброєння методи терору задля досягнення своїх цілей, організована розгалужена система підпілля, складів зі зброєю та вибухонебезпечними речовинами, спеціальних структур і фінансових засобів. Для прикриття терористичних організацій функціонує система фірм, компаній, банків та фондів. [5]

Отже, загалом у другій половині 20 та початку 21 століть, тероризм став невід'ємною складовою частиною політичного та економічного життя світу, суттєво впливаючи на міжнародні відносини між суб'єктами міжнародних відносини і провокуючи нові конфлікти. Терористи нав'язують свої умови державам, щоб змусити їх діяти у своїх інтересах.

Історичний розвиток тероризму показує що методи, форми та структури терористичних організацій постійно змінювалися і вдосконалювалися. Сьогодні тероризм має глобальний характер він не знає кордонів, має добре організовані міжнародні мережі та значну фінансову підтримку з боку окремих осіб і навіть держав. Він став більш анонімним і пристосованим для протидії боротьбі проти нього, а терористи – мобільними, рішучими та агресивними. Тероризм перетворився на ефективний інструмент

для досягнення політичних цілей тих спільнот, які відчують себе слабкими у порівнянні з державами і міжнародними організаціями. Через це тероризм є глобальною проблемою, яка потребує об'єднання зусиль світової спільноти та розробки ефективних методів для його запобігання та боротьби з ним.

1.2 Характер терористичних загроз в Україні

З початку 90-х років 20 століття тероризм почав вважатися однією з основних глобальних загроз для міжнародної безпеки, і Україна в цьому не є винятком. У період незалежності нашої держави мали місце певні випадки тероризму, які переплітались із проявами сепаратизму. Сьогоднішня зовнішньополітична та внутрішньополітична ситуація в Україні створює умови, які сприяють розвитку тероризму, включаючи можливість приховування терористів на території країни та вербування нових членів для терористичних угруповань.

Починаючи з 2014 року, основна терористична загроза для України не пов'язана з тенденціями, характерними для міжнародного тероризму, а з агресивною політикою російської федерації. Ця політика мала на меті дестабілізацію та розчленування нашої країни і проявлялась в підтримці підривної та дестабілізуючої діяльності самопроголошених «народних республік», таких як ДНР і ЛНР, які насправді є не визнаними та не визначеними квазідержавами.

У 2014 р. Україна (з початком російської агресії) перемістилася з 51-го на 12-те місце, а у 2015 р. – на 11-те місце серед 163 країн, які було внесено до Глобального індексу тероризму. [6]

Як приклад активної протидії тероризму в Україні то протягом 2016 року СБУ попередила 30 спроб терористичних актів і затримала більше 50 осіб, які були причетні до терористичних і розвідувальних угруповань. Терористична активність в Україні проявляється у різних формах:

застосування «класичних» методів тероризму, таких як вибухи, залякування та диверсії, відбувалось не тільки в зоні проведення антитерористичної операції на той час, але й у інших регіонах країни. Наприклад, 22 лютого 2015 року був скоєний теракт під час пішої ходи у місті Харків. Також були випадки підриву комунікацій на заводі ім. В.О. Малишева, вибухів біля Лозівського військкомату та вибуху автомобіля в селищі Новоолексіївка Генічеського району Херсонської області.

Використання важкої зброї проти цивільного населення, наприклад, 24 січня 2015 року були реактивною артилерією обстріляні житлові масиви у Маріуполі, 10 лютого 2015 року — обстріл міста Краматорськ у Донецькій області, 17 липня 2014 року — збито пасажирський літак МН17 компанії Малайзійських авіаліній, 13 січня 2015 року — з реактивної артилерії знищено цивільний пасажирський автобус у районі селища Волноваха Донецької області та інші подібні інциденти.

Незаконні збройні формування в ДНР і ЛНР, які отримували підтримку від російської федерації використовували різноманітні тактики для досягнення своїх цілей, які є схожими на дії терористичних угруповань. До цих методів належать:

1. Використання цивільних мешканців як «живого щита» - це включає ведення вогню з житлових районів, розміщення зброї поблизу шкіл і лікарень, а також створення штучних гуманітарних криз на територіях, не підконтрольних Україні.

2. Переслідування людей за їхні політичні або релігійні погляди - ці формування затримують, катують та утримують громадян в спеціально відведених місцях, що порушує їхні основні права та свободи.

3. Жорстоке поводження з військовими і мирними жителями - це стосується українських військовослужбовців, котрі потрапили в полон, а також цивільних, які висловлюють підтримку Україні.

4. Перешкоджання роботі міжнародних гуманітарних організацій - серед таких дій — недопущення гуманітарних конвоїв Організації

Об'єднаних Націй, а також погрози та перешкоди для Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ яка здійснювала свою діяльність на сході України.

5. Пропаганда й маніпуляції серед молоді в окупованих територіях - це проявляється у спробах змусити молодь співпрацювати з окупаційною владою. Після початку повномасштабної агресії активізувалась примусова мобілізація чоловіків до незаконних збройних формувань.

6. Використання Інтернету для вербування та пропаганди - ці угруповання активно користуються онлайн - простором для пропаганди своїх ідеологій, залучення фінансування та примушування людей на мирних територіях України до співпраці на користь росії та незаконних збройних формувань. Ці всі методи викликають осуд і визнані як терористичні заходи з боку різних країн і міжнародних організацій.

В Україні існує ряд факторів, які можуть сприяти посиленню терористичної загрози. По-перше, стратегічне географічне положення країни робить її важливим транзитним маршрутом для торгівлі і транспорту, що привертає увагу терористичних груп. По-друге, нестабільна політична ситуація, включаючи конфлікти та внутрішні розбіжності створює сприятливі умови для діяльності терористичних організацій.

Також варто зазначити активізацію сепаратистських рухів, до прикладу ситуація з статусом угорців на території Закарпатської області це може призвести до загострення ситуації в країні та підвищення терористичної загрози. Високий рівень корупції в органах влади може бути допущенням для проникнення терористичних елементів, надаючи їм прикриття та підтримку. Ще одним значущим фактором є зростаюча бідність, яка веде до соціальної напруги та відкриває можливості для вербування нових членів терористичних організацій серед незахищених верств населення. Крім того, поширення нелегальної зброї через повномасштабне вторгнення забезпечує терористичні групи необхідними ресурсами для своїх акцій.

Не менш важливою і гострою є ситуація навколо повномасштабного вторгнення з боку росії, що створює значну зону бойових дій і призводить до неконтрольованого розповсюдження озброєння по обидва боки лінії фронту. Ця напруга в регіоні посилюється також залученням іноземних громадян до бойових дій, що може стати основою для підготовки потенційних терористів для подальших дій в інших країнах. Ці фактори є вкрай важливими для роботи державних і правоохоронних органів, оскільки їх необхідно враховувати для ефективної протидії терористичним загрозам та забезпечення безпеки в країні. На сьогоднішній день Україна не вважається країною з найвищим рівнем загрози міжнародного тероризму. Проте, з урахуванням ідеології та цілей джихадистських груп, така ситуація може змінитися. В середині країни є етнічні групи, які можуть виявляти підтримку терористичним поглядам.

Якщо співпраця в боротьбі з тероризмом посилиться та Україна активніше залучатиметься до міжнародних антитерористичних заходів, це може призвести до того, що лідери деяких джихадистських організацій почнуть розглядати Україну як потенційну ціль для атак. Це також створює загрозу для українських громадян, які перебувають за кордоном, зокрема в країнах з високим рівнем терористичної активності. Наочним прикладом цієї загрози став напад «ХАМАСу» на Ізраїль у жовтні 2023 року, що змусило багато країн, у тому числі Україну, розпочати евакуацію своїх громадян для забезпечення їхньої безпеки. Міністерство закордонних справ України підкреслює ці ризики та вживає заходів для їх мінімізації, зокрема забезпечуючи захист дипломатичних представництв від можливих терористичних атак. Використання України терористичними організаціями як транзитної території для своїх нелегальних дій, таких як контрабанда зброї, наркотиків та людей становить значну загрозу для національної безпеки. Це також може бути використано російською федерацією як виправдання для агресивних дій, включаючи повітряні удари або інтервенцію своїх збройних сил під маскою боротьби з тероризмом або через

інформаційні кампанії проти України. Сьогодні, в умовах повномасштабного вторгнення, це ще більше сприяє підготовці терористів, оскільки російська армія залучає іноземних найманців із країн, де терористична діяльність є звичною справою.

Особливу увагу привертає група Вагнера, яка стала відомою завдяки своїм жорстоким методам ведення війни і порушенню міжнародних норм під час своїх активних дій, зокрема в Сирії та Африці, де їх поведінка відповідала терористичним методам. У деяких цивілізованих країнах вони навіть були визнані терористичною організацією. Відповідно до щорічного «Глобального рейтингу тероризму», Україна стабільно займає місце в топ-20 країн з високим ризиком терористичних загроз. Це питання є серйозним занепокоєнням, адже вимагає вжиття рішучих заходів проти тероризму. Хоча на фоні нинішньої агресії може бути доцільніше використовувати термін «військовий злочин», оскільки внаслідок повномасштабної агресії мирні жителі гинуть через свідомі удари по цивільних об'єктах.

Отже, країна-агресор щоденно здійснює напади на житлові будинки та інші об'єкти, порушуючи Міжнародне гуманітарне право фактично вчиняючи терористичні акти. Однак юридично кваліфікувати їх діяльність як терористичний акт складно, що ускладнює притягнення до відповідальності росії та її військових, які віддають злочинні накази щодо застосування сили проти цивільного населення. Російська влада не нехтує можливістю вчиняти терор проти мирного населення України, і це на власному досвіді відчули вже чеченці, грузини, сирійці, а тепер — українці.

1.3 Тенденції у розвитку міжнародного тероризму.

Терористичні організації - на сучасному етапі історії це вагома структурована сила з значними силами і ресурсами. Вони здатні проводити

диверсії та терористичні акти, а також приймати приховано або відкрито участь у війнах або збройних конфліктах, яскравим прикладом таких дій є використання Іраном бійців «Хезболли» проти Ізраїлю на початку 21 століття. Ними проводиться активна кампанія з вербування, відбору та навчання всім аспектам своєї діяльності своїх прихильників, різного роду активістів і радикалів для подальшого цілеспрямованого використання цих осіб у своїх цілях.

Сучасна структура терористичних груп та організацій зберіглась в тому стані в якому вона була започаткована дослідниками тероризму, з певними оновленнями та новими підходами. Як правило вони є нечисленними, в їх складі, здебільшого одиниці, десятки, щонайбільше декілька сотень членів, проте є і винятки з цього правила. Організації, що визнають значимість певної організованості та дисциплінованості, мають ієрархічну структуру та декілька рівнів свого функціонування.

Американський науковець Дж. Фрайзер провів аналіз структури терористичних організацій. Він вважає, що ієрархія більшості великих терористичних груп складається з чотирьох рівнів.

Найменш численна, але максимально впливова група знаходиться на вершині ієрархії і відповідає за лідерство в тій чи іншій терористичній організації чи групі. Подібно як і у військових чи політичних середовищах ця група здійснює загальне керівництво, планування та підготовку до тих чи інших заходів.

Наступний другий рівень ієрархії складають «активні кадри», які часто іменуються «терористами». Вони займаються виконанням завдань, поставлених терористичними організаціями. Кожен терорист може мати одну чи кілька спеціалізацій.

Після так званих «активних кадрів» в терористичних організаціях існує важливіша структура, яка складається з «активних співробітників». Вони грають ключову роль, забезпечуючи зв'язки, укриття, збір розвідувальної інформації та задоволення всіх технічних потреб. Наступна група — це

«пасивні прихильники», які є значно важчими для ідентифікації. Ці люди не завжди готові безпосередньо приєднуватися до терористичних угруповань. Особливої уваги заслуговує те, що лівий тероризм переважно притаманний молодим особам до 30 років.

Пасивна підтримка доповнює активну, і тероризм як явище викликає величезний інтерес у світовій спільноті, що ускладнює надання повного аналізу його характерних рис. Сучасний тероризм вважається одним із найнебезпечніших і найменш прогнозованих злочинних явищ. Його характерною рисою є гарно організована структура та система дій. Протиправні угруповання часто формуються через глибокі ідеологічні, військові, національні або релігійні конфлікти, а також через загострення міжнародних відносин. Їхня діяльність підриває мирні процеси та порушує функціонування державних інститутів по всьому світу. Тому міжнародний і міждержавний тероризм сьогодні досягнув дуже високого рівня небезпеки для держав та суспільства.

У наукових працях виділяють такі ключові види тероризму: соціальний – його мета повна чи хоча б часткова зміна економічного чи політичного устрою тієї чи іншої країни; суїцидальний - характеризується повною готовністю віддати своє життя для досягнення певної політичної мети; націоналістичний – активна боротьба проти не бажаних етнічних груп; інформаційний; релігійний; психологічний; кібертероризм та інші.

Терористичні акти - вчинення вибухів, підпалів або інших дій, що створюють загрозу загибелі людей, спричиняють великі матеріальні втрати чи інші соціально небезпечні наслідки, якщо ці дії порушують суспільну безпеку, залякують громадськість або впливу ухвалення рішень державними органами, а також погроза вчинити ці дії з тією ж метою. [7, с. 34]

Тероризм на сучасному етапі відрізняється від того, який спостерігався у 90-х роках 20 століття. Це відображається у ряді характеристик:

- відсутність державних кордонів - сучасні терористичні організації операційно діють у різних країнах, і вони не обмежені територіальними межами;

- міжнародна зв'язаність - терористичні групи взаємодіють та мають зв'язки з іншими міжнародними терористичними центрами та організаціями;

- складна організаційна структура - організації мають детально розроблену структуру з різними підрозділами та групами, що допомагають в їхній діяльності;

- конспірація та підбір кадрів - терористичні групи дбають про свою безпеку та конспірацію, а також вибір професіоналів для виконання своїх завдань;

- проникнення в державні структури - часто терористичні організації мають своїх агентів або цілі власні структури в державних та правоохоронних органах;

- технічна оснащеність - вони можуть мати високу технічну оснащеність, що дозволяє їм бути конкурентоспроможними навіть порівняно з урядовими військами;

- укриття та бази - такі організації мають розгалужену мережу секретних схованок та навчальних баз для підготовки своїх кадрів, зберігання озброєння тощо.

Присутність тероризму в тому чи іншому регіоні світу визначає характер і динаміку розвитку політичних процесів в цих регіонах, що привертає увагу провідних світових акторів та вимагає комплексного підходу до боротьби з цією загрозою.

Восьме видання Глобального індексу тероризму 2020 р. (The Global Terrorism Index 2020 GTI) має у своєму складі загальні підсумки глобальних тенденцій і закономірностей у сфері тероризму за останні 50 років, виокремлюються наступні тенденції розвитку сучасного міжнародного тероризму, зокрема у 2019 р. кількість смертей від тероризму знижується п'ятий рік поспіль після піку в 2014 р. Загальна кількість смертей впала на

15,5% до 13 826. Зменшення смертності є віддзеркаленням зменшенням впливу тероризму: 103 країни зафіксували покращення свого показника GTI, у порівнянні з 35 країнами, які зафіксували погіршення. [8]

Повна оцінка GTI враховує не лише смерть, а й інциденти, поранення та матеріальну шкоду від тероризму за п'ятирічний період. Найбільше падіння впливу тероризму відбулося в Афганістані, де в 2018 р. зафіксовано на 1654 смертей від тероризму менше (на 22,4 %), ніж у минулому році, однак Афганістан залишається країною, яка найбільше постраждала від тероризму, обігнавши Ірак у 2018 р. У світлі подій, що відбулися в 2021 р. в зв'язку з виведенням американських військ з країни, Афганістан був захоплений міжнародною терористичною організацією «Талібан», а також відзначається посилення позиції Аль-Каїди в цьому регіоні, кількість жертв та біженців невинно зростає. Зокрема, до кінця 2021 р. з Афганістану втечуть близько 500 тисяч громадян. Такий прогноз озвучила заступник Верховного комісара Організації об'єднаних націй (ООН) у справах біженців Келлі Клементс. [9]

ООН закликає всі сусідні країни тримати свої кордони відкритими для афганців, які шукають притулку. На кінець серпня 2021 р. понад 2,2 мільйона біженців вже перебувають у сусідніх країнах (Пакистан, Іран), а 3,5 мільйона людей залишилися без даху в самому Афганістані внаслідок тривалого конфлікту та політичної нестабільності. [10]

Правозахисні організації, зокрема Amnesty International, Міжнародна федерація за права людини (FIDH) і Всесвітня організація проти тортур (ОМСТ), висловлюють звинувачення на адресу «Талібану» за серйозні порушення прав людини в Афганістані. Хоча представники руху стверджують, що вони поважають права афганців, правозахисники задокументували численні злочини, серед яких умисні вбивства мирних жителів, розстріл полонених солдат, блокування гуманітарних поставок, переслідування журналістів, правозахисників і жінок. Ці дії є порушеннями міжнародного права. Доповідь, представлена в Берліні 21 вересня 2021 року,

наголошує на тяжкості порушень прав людини, вчинених «Талібаном», і закликає міжнародну спільноту та ООН вжити необхідних заходів для захисту прав людини та притягнення винних до відповідальності.

«З огляду на пануючу атмосферу страху, відсутність мобільного зв'язку в багатьох районах та відключення Інтернету, які впроваджує Талібан, ці висновки, ймовірно, будуть лише короткою картинкою того, що відбувається на місцях. Рада ООН з прав людини має створити надійний, незалежний механізм документуванням, збиранням та зберіганням доказів триваючих злочинів згідно з міжнародним правом та інших серйозних порушень та зловживань прав людини в Афганістані» – повідомила Дінушіка Дісанаяке, заступник директора Amnesty International у Південній Азії. [11]

Організація Талібан висловила іншим міжнародним акторам своє бажання взяти участь у загальнополітичних дебатах Генеральної асамблеї ООН, але багато країн не поспішають визнавати нову владу в Кабулі. Для Талібану можливість виступу на трибуні в Нью-Йорку є важливим кроком у процесі легітимації їхньої влади. Проте, деякі країни та міжнародні спільноти висловлюють сумніви щодо легітимності влади Талібану та вимагають від них виконання певних умов та зобов'язань перед тим, як вони можуть бути повністю визнані. Це може включати захист прав людини, гендерні рівність, участь різних етнічних та релігійних груп у політичному процесі тощо. Такі питання важливі для багатьох країн та організацій, які дбають про дотримання міжнародних стандартів і принципів. «Ми хочемо добрих відносин з нашими сусідами, країнами регіону і світу», - заявив представник талібів Мохаммад Сохаїл Шахін незабаром після приходу до влади в Кабулі. [12]

У звіті також вказується, що за останні десять років Боко Харам є найактивнішою терористичною організацією в Нігерії. Хоча рівень смертності від тероризму в Нігерії зараз на 83% нижчий порівняно з 2014 роком, у 2019 році «Талібан» залишався найсмертоноснішою терористичною групою у світі. Ці дані свідчать про динаміку терористичних подій в різних

країнах та регіонах. Хоча смертність від тероризму в Нігерії зменшилася за останні роки, Боко Харам продовжує залишатися серйозною загрозою для безпеки в регіоні. Тим часом, «Талібан» залишається важливою терористичною групою, особливо в контексті Афганістану та його взаємодії з іншими міжнародними акторами.

Афганістан, Ірак, Нігерія, Сирія, Сомалі, Ємен, Пакистан, Індія, Демократична Республіка Конго, Філіппіни – це країни, які найбільше постраждали від тероризму. Оскільки рівень терористичної активності продовжує падати на Близькому Сході та в Південній Азії, починають з'являтися нові терористичні загрози. Найбільш помітними з них є поширення афілійованих (приєднаних) груп ІДІЛ у країнах Африки на південь від Сахари. Про це свідчить статистика, зокрема 41% від загальної кількості атак, пов'язаних з ІДІЛ, у 2019 р. відбувся в країнах Африки на південь від Сахари, що підкреслює зсув атак, пов'язаних з ІДІЛ, від Близького Сходу. Серед нових загроз виокремлюють, також, появу появи ультраправого тероризму в Західній Європі та Північній Америці, про це свідчать дані, що ультраправий тероризм значно зріс на Заході, оскільки в 2010 р. був зафіксований один ультраправий теракт, у 2019 р. їх кількість зросла до 49. [8]

Напади ультраправих груп у Північній Америці, Західній Європі та Океанії з 2014 року зросли на 250 %. Серед 89 смертей, приписуваних ультраправим терористам у 2019 р., стався під час нападів на мечеті в Крайстчерчі, Нова Зеландія. Крім того, ультраправий тероризм, швидше за все, буде здійснюватися у формі дій осіб, не пов'язаних з певними групами; такі атаки склали 60 % атак ультраправих з 1970 по 2019 рік, порівняно з менш ніж 10 % як крайніх лівих, так і сепаратистських політичних і терористичних груп. [13]

Значною мірою діяльність ультраправих спровокована ісламофобією та сприйняттям загрози з боку ісламістських екстремістських груп. Таким чином, ультраправий екстремістський тероризм принаймні частково

відображає ідеології своїх ісламістських цілей. Такі реакції є виконанням стратегії ІДІЛ «підштовхнути європейські держави до поляризації для сприяння джихадистським амбіціям, а саме: продовження інтервенції за кордоном та сек'юритизація ісламу вдома, демонструючи Європу як ворожу мусульманам, що пропагує ідею «війни» з ісламом». [13]

Останнє десятиліття стало найбільшим сплеском терористичної активності за півстоліття. «Талібан» знову взяв під контроль Афганістан, а Аль-Каїда та інші ісламістські терористичні угруповання посилили свою діяльність після хаотичного виведення військ США. Незважаючи на досягнуті успіхи в Іраку та Сирії, філії ІДІЛ продовжують активно діяти на Близькому Сході, в Африці та Азії. У США, Західній Європі та інших регіонах відзначається зростання тероризму з боку білих расистів і етнонаціоналістів. Після терактів 11 вересня міжнародний тероризм став головним пріоритетом безпеки, що призвело до створення нових міжнародно-правових норм, значних інвестицій у внутрішні урядові структури та численних військових операцій по всьому світу. США та їхні союзники витратили трильйони доларів на боротьбу з тероризмом, а уряд США наразі проводить антитерористичні операції у близько 85 країнах.

Пандемія COVID-19 показала нерівність і несправедливість, на яких побудовані наші соціальні, економічні та політичні системи. Дезінформація про вірус у поєднанні з націоналістичними та ксенофобськими тенденціями розпалюють вогонь теорій змови та ненависті. Авторитарні та демократично обрані уряди переосмислили заходи боротьби з тероризмом в ім'я відповіді на загрози коронавірусу, щоб розширити надзвичайні повноваження, багато з яких спрямовані на звуження основних прав і свобод — від заборони протестів до скасування виборів. З метою розширення аналітичного потенціалу та взаємодії з дослідницькою спільнотою Виконавчий директорат Контртерористичного комітету (CTED) запустив Глобальну дослідницьку мережу (GRN) в штаб-квартирі Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку 2015 р. [14]

Першопочатково, нова мережа складалася 28 провідних аналітичних центрів, а на 2020 р. вже нараховувала понад 100 провідних дослідницьких установ з усього світу. Протягом останніх п'яти років науково обґрунтовані дослідження, проведені членами GRN, допомагали тримати Контртерористичний комітет Ради Безпеки та світове співтовариство з розробки антитерористичної політики в курсі нових тенденцій тероризму та боротьби з тероризмом. На честь п'ятирічного ювілею GRN зробила огляд п'яти ключових тенденцій минулого десятиліття: За останнє десятиліття, незважаючи на коливання розмірів, характеру, частоти та географічного центру – загроза тероризму залишалася глобальною. У 2018 р. наприклад, тривалий міжнародний виклик, який був спричинений діяльністю ІДІЛ та Аль-Каїдою (зокрема, через їхні філії в Західній Африці та Сахелі), призвів до того, що 103 держави-члени зафіксували щонайменше один терористичний інцидент. До кінця десятиліття ця загроза існувала разом із зростаючими загрозами з боку крайньоправих терористичних груп та терористами-одинаками, створюючи більш різноманітний і дифузний терористичний ландшафт. [15]

Незважаючи на недавнє зниження рівня терористичних актів, багато проблем, що лежать в основі, та факторів, що сприяють цьому залишаються, і перелік акторів терористів значно збільшилася, ніж на початку десятиліття. Це привело дослідників до висновку, що «війна з тероризмом» не закінчена, а вступає в нову фазу. Наприклад, у колективному дослідженні «Еволюція салафітсько-джихадистської загрози і майбутні виклики Ісламської держави, Аль-Каїди та інших груп» Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) зафіксовано у 2018 р. в усьому світі було 67 груп салафітських джихадистів, це відображає 180% збільшення кількості таких груп з 2001 по 2018 роки. [16]

За останнє десятиліття було зафіксовано значне зростання числа іноземних бойовиків-терористів (FTF), які з 2011 до 2016 року масово прибували до Іраку, Сирії та Лівану. Це свідчить про те, що для багатьох

країн питання FTF стало одним із ключових у боротьбі з тероризмом, а їхня діяльність стала важливим чинником глобалізації терористичної загрози. Крім того, терористичні напади продовжують відбуватися в кількох європейських країнах, привертаючи значну увагу ЗМІ. У період з 2015 по 2018 роки на території Європи сталося 15 терористичних атак, що наголошує на постійній загрозі тероризму як для Європи, так і для інших регіонів світу.

Комплексне дослідження GLOBSEC Policy Institute виявило так звану «зв'язок злочинності та тероризму», яка лежить в основі походження багатьох європейських джихадистів. Їхні результати, засновані на наборах даних із багатьох країн Європи (Франція, Великобританія, Іспанія, Італія та Греція), показують, що «...значна кількість європейських джихадистів була залучена до певної злочинної діяльності до того, як вчинила акти політичного насильства». [13]

Згідно з даними, приблизно третина європейських джихадистів стикається з серйозними юридичними проблемами через вчинення таких злочинів, як пограбування, зломи, крадіжки, торгівля товарами та шахрайство. Багато з них потрапляють під арешт і засуджуються до ув'язнення, де в процесі відбування покарання зазнають радикалізації через спілкування з іншими радикально налаштованими в'язнями. У результаті вони переходять від звичайної кримінальної діяльності до терористичної.

В аналітичній доповіді Інституту стратегічних досліджень «Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні» серед тенденцій розвитку міжнародного тероризму виокремлюється і те, що крім чисельних людських жертв та руйнувань, діяльність терористичних організацій призводить до зростання відчуття незахищеності та невпевненості серед населення. виправити ситуацію можливо шляхом демонстрації державою результатів боротьби з тероризмом та ведення відповідної роз'яснювальної роботи з населенням. Це потребує від національних урядів пошуку оптимальних та ефективних шляхів протидії тероризму, розширення повноважень спеціальних служб та правоохоронних органів, збільшення відповідних

бюджетних витрат. При цьому принциповим питанням у демократичних країнах стає досягнення оптимального балансу між вимушеною необхідністю правоохоронних органів порушувати приватність громадян та їх обов'язком дотримуватись прав людини. [17, с. 6]

Варто відзначити, що методи фінансування тероризму постійно вдосконалюються, і терористичні організації постійно шукають нові шляхи для отримання фінансування для своєї діяльності. Організації цієї спрямованості можуть використовувати різні методи, включаючи мережі міжнародних благодійних організацій, операції з офшорами, отримання викупу за звільнення заручників, торгівлю природними ресурсами, незаконну торгівлю зброєю, наркотиками, контрабанду тощо.

Для протидії цим загрозам і захисту фінансової системи від використання у злочинних цілях була створена Група розробки фінансових заходів (FATF). Це міжурядова організація, яка займається розробкою та впровадженням політик, спрямованих на захист світової фінансової системи від відмивання грошей, фінансування терористичних угруповань, а також поширення зброї масового знищення. FATF встановлює стандарти та надає рекомендації для країн, допомагаючи їм ефективно боротися з фінансуванням тероризму і контролювати фінансові операції, які можуть бути пов'язані з такими злочинними діями.

Однією з останніх тенденцій стало те, що терористичні організації все більше звертаються до використання новітніх технологій і активніше діють у кіберпросторі. Одним із ключових факторів поширення та децентралізації загрози ІДІЛ є посилене використання соціальних мереж для поширення пропаганди та підбурювання. Зростання використання таких цифрових платформ для вербування, інструктування та заохочення терористів, згідно з одним аналізом, перетворило ІДІЛ із повстанської групи, що володіє фактичною територією, у «віртуальний халіфат». Зараз ІДІЛ використовує онлайн - простір та цифрові платформи, щоб продемонструвати дискурс про роль релігії у вчинках, наголошуючи на обов'язку допомагати

співвітчизникам - мусульманам, а не посиляючись на можливе повторне виникнення ІДІЛ. [13]

ІДІЛ відзначається системним створенням актів символічного терору, які активно використовують для трансляції електронними ЗМІ та соціальними мережами. Навіть акти військової жорстокості, такі як масові страти та надзвичайно широке використання терористів - смертників, отримали форму актів символічного терору та транслювалися на широку аудиторію. Тактика мережевого терору – це залучення до терористичних актів випадкових прихильників, які організаційно не пов'язані з рухом, а організовують терористичні акти відповідно до створених рухом агітаційних матеріалів та розпочатих рухом терористичних кампаній. Розпочатий таким чином терор набуває рис стихійності, непередбачуваності, масовості, сприяє емоційній залученості цілих етнічних чи соціальних категорій людей та прискореному формуванню відповідних стереотипів громадської думки. Масові міграції біженців, які супроводжували події середини 2010-х років, посилили цю тенденцію. Ефективна фундаменталістська ідеологія, мережева структура, яка наближає цю терористичну хвилю до визначення руху, ніж до організації, разом із практикою мережевого терору сприяє подальшому поширенню концентрації на Близькому Сході та досягненню її територіальних кордонів Центральної Африки, і в Європу, де міграція призводить до формування ісламських спільнот, у яких діють активісти радикальних рухів. [18]

Збільшення онлайн-впливу екстремістської пропаганди та підбурювання може призвести до раптового вибуху терористичних атак, коли обмеження на пересування, викликані пандемією, послабляться, попередив сьогодні високопоставлений чиновник ООН з боротьби з тероризмом, коли Рада Безпеки обговорювала загрози, які створює Ісламська держава в Іраку та Леванті. (ІДІЛ). «Ми повинні перемогти ІДІЛ у кіберпросторі», – сказав Володимир Воронков, заступник Генерального секретаря з питань боротьби з

тероризмом і глава Управління ООН з боротьби з тероризмом, під час брифінгу для 15 - членів РБ ООН. [19]

Отже, вивчення сучасних тенденцій розвитку міжнародного тероризму є надзвичайно актуальним через його гостру політичну актуальність та постійну мінливість. Однак існує проблема відсутності академічного консенсусу щодо фундаментальних питань визначення тероризму, що ускладнює розуміння його природи та динаміки розвитку. Це збільшило ризик використання терористичними групами поганого управління та відсутності безпеки для активного рекрутингу нових членів і розширення впливу в проблемних регіонах світу. Щоб протистояти цим викликам, нестабільним державам необхідно посилити антитерористичну співпрацю з регіональними сусідами та використовувати ресурси міжнародних акторів. Також важливо пам'ятати про терористичні групи, які використовують соціальні мережі для поширення екстремістських повідомлень та маніпулювання маргіналізованими групами. Незважаючи на позитивні тенденції зниження тероризму, необхідно пильно стежити за ситуацією і застосовувати політичні інструменти для забезпечення безпеки та захисту вразливих груп населення. Глобальна спільнота має продовжувати підтримувати тиск на терористичні групи та підтримувати безпеку у світі.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ ДО ТЕРОРИСТИЧНИХ ЗАГРОЗ

2.1. Нормативно-правове регулювання антитерористичної безпеки в Україні

Правовий режим протидії тероризму є офіційною нормативною основою, що забезпечує роботу механізму боротьби з цим суспільно небезпечним явищем. Завдяки правовим нормам визначаються принципи та зміст механізму протидії тероризму, повноваження суб'єктів, що беруть участь у боротьбі з ним, порядок їхньої взаємодії та координації, а також конкретні методи та форми протидії. Ці правові норми можуть мати різний юридичний статус, належати до різних галузей права, поширюватися на різні території, бути виданими різними органами та займати різне місце у правовій системі України. У Конституції України зазначено, що міжнародні договори, які ратифікувала Верховна Рада України, повинні підтримуватися в рамках національного законодавства. Міжнародні угоди, спрямовані на боротьбу з тероризмом, також включають норми, які стосуються криміналізації різних аспектів тероризму та співпраці між країнами в цих питаннях. Хоча ці норми формально включені до національного законодавства України, вони не діють безпосередньо.

Оскільки вони безпосередньо стосуються прав і свобод людини та громадянина, а їх виконання зумовлює зміну або ухвалення нових законів України, міжнародні договори щодо протидії тероризму підлягають обов'язковій ратифікації Верховною Радою України (пункти б), е) ч. 2 ст. 9 Закону України «Про міжнародні договори України». [20]

Підкреслимо, що просто ратифікація міжнародних угод щодо боротьби з тероризмом не є достатньою для виконання зобов'язань України. Важливо, щоб положення цих угод реалізувалися через національний механізм

боротьби з тероризмом, який має бути впроваджений у міжнародний механізм боротьби з глобальною терористичною загрозою.

У найбільш широкому значенні організаційно-правові засади протидії тероризму являють собою сукупність національних і міжнародних норм, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, які встановлюють зміст, принципи, суб'єктів протидії тероризму, їх компетенцію, конкретні форми та методи протидії, а також порядок взаємодії та координації дій суб'єктів протидії тероризму. [21, с. 41-46]

Зробивши аналіз різноманітних правових норм, які встановлюють організаційні основи боротьби з тероризмом, стає очевидним, що їх багато, вони несистематизовані і часто суперечать одна одній. Незважаючи на те, що ці норми регулярно змінюються, їхні організаційні принципи часто не відповідають сучасним вимогам боротьби з тероризмом. Це веде до проблем в їх застосуванні та виконанні завдань боротьби з тероризмом.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» правові основи боротьби з тероризмом становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, вказаний Закон, інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (1977 р.), Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997 р.), Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.), інші міжнародні договори України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, укази та розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України. [22]

За юридичною чинністю нормативно-правові акти у сфері організаційного забезпечення протидії тероризму можна поділити на такі види, починаючи з нормативно-правові актів з найвищою юридичною чинністю.

1. Конституція України визначає основоположні принципи системи протидії тероризму, порядок функціонування та призначення на посаду керівників центральних органів протидії тероризму. Так, наприклад, пунктами 12-1 і 22 ч. 1 ст. 85 Конституції України визначено, що виключно до повноважень Верховної Ради України належить призначення на посаду та звільнення з посади за поданням Президента України Голови Служби безпеки України та затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Служби безпеки України, яка є ключовим суб'єктом протидії тероризму в Україні, а також Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України. [23]

2. Міжнародні договори України щодо організації боротьби з тероризмом, на обов'язковість яких дала згоду Верховна Рада, охоплюють широкий спектр.

До основних міжнародних документів в аналізованій сфері слід віднести такі:

Конвенція про боротьбу зі злочинним захопленням літальних апаратів 1970 р.; Цю конвенцію було ратифіковано із застереженням Указом Президії Верховної Ради УРСР № 352-VIII від 27 грудня 1971 року, і на сьогодні вона залишається чинною на території України.

Конвенція про боротьбу зі злочинними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, 1971 р.; Дану конвенцію було ратифіковано із застереженням ще Указом Президії Верховної Ради УРСР № 1352-VIII від 16 січня 1973 року, на сьогоднішній день вона чинна на території України.

Європейська конвенція по боротьбі з тероризмом 1977 р.; Конвенцію було ратифіковано Законом України № 2990-III від 17 січня 2002 року.

Конвенція про попередження і покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973 р.; Було ратифіковано ще Указом ВР СРСР від 26.12.1975 р.

Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 р.; Указ про приєднання Президії Верховної Ради УРСР № 3954-XI від 8 травня 1987 року.

Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу 1980 р.; Прийнята постановою Верховної Ради України № 3182-XII від 5 травня 1993 року.

Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 р.; Конвенцію було ратифіковано Постановою Верховної Ради № 3735-XII від 17 грудня 1993 року.

Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі 1988 р.; Протокол було ратифіковано Постановою Верховної Ради № 3735-XII від 17 грудня 1993 року.

Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом 1997 р.; Приєднання із застереженням до Конвенції Законом України № 2855-III від 29 листопада 2001 року.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р.; Конвенцію було ратифіковано із заявою Законом України № 149-IV від 12 вересня 2002 року.

Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму 2005 р.; Конвенцію було ратифіковано з заявами і застереженнями Законом № 54-V від 31 липня 2006 року.

Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму 2005 р.; Конвенцію було ратифіковано Законом України № 3533-IV від 15 березня 2006 року.

Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму 2005 р. Конвенцію було ратифіковано з заявами і застереженнями Законом України № 2698-VI від 17 листопада 2010 року, та інші.

Загалом Україна бере участь у 17 базових міжнародних конвенціях і протоколах, що охоплюють різні аспекти боротьби з тероризмом. Ці угоди є

багатосторонніми і встановлюють міжнародно - правові рамки для протидії тероризму, які потрібно впровадити в законодавство країн - учасниць.

3. Кодифіковані законодавчі акти – такі як Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Цивільний кодекс України, Кодекс цивільного захисту України та інші.

Так, наприклад, у Кримінальному [24] та Кримінальному процесуальному кодексах [25], передбачено загальні підстави та порядок здійснення екстрадиції злочинців. У Цивільному кодексі передбачено загальні підстави та порядок відшкодування матеріальної, моральної та фізичної шкоди, завданої злочином. [26]

Кодексом цивільного захисту України встановлюються засади забезпечення виконання заходів із мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з технологічними терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій. [27]

Ці кодекси чітко визначають сферу своєї дії і містять загальні принципи, які стосуються окремих компонентів організації та функціонування системи протидії тероризму та його наслідків.

4. Закони України, що встановлюють організаційні основи протидії тероризму та визначають повноваження відповідних органів, охоплюють низку важливих нормативних актів. Серед них можна виділити такі, як «Про боротьбу з тероризмом», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню поширення зброї масового знищення», «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про Збройні Сили України», «Про прокуратуру», «Про Державну прикордонну службу України», «Про державну охорону органів державної влади та посадових осіб» тощо.

Основним нормативним актом у сфері боротьби з тероризмом є Закон «Про боротьбу з тероризмом». Він визначає ключові принципи протидії тероризму, суб'єктів цієї діяльності, їхні повноваження, механізми взаємодії, а також правовий режим проведення антитерористичних операцій. Окремо регулюються питання відшкодування збитків, завданих терористичними актами, соціальної реабілітації постраждалих і міжнародної співпраці в цій сфері. Положення цього Закону, що стосуються повноважень суб'єктів боротьби з тероризмом, уточнюються в інших законах і підзаконних актах, які визначають їхній правовий статус.

5. Підзаконні нормативно - правові акти, що регулюють функціональні елементи механізму боротьби з тероризмом, конкретизують повноваження органів, що займаються протидією тероризму, а також визначають конкретні методи, форми роботи і порядок співпраці між ними. До таких актів належать:

- Укази Президента України, наприклад: Указ «Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України» від 14 квітня 1999 року № 379/99, Указ «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 березня 2017 року «Про невідкладні додаткові заходи із протидії гібридним загрозам національній безпеці України» від 15 березня 2017 року № 62/2017, Указ «Про Концепцію боротьби з тероризмом в Україні» від 5 березня 2019 року № 53/2019.

- Постанови Кабінету Міністрів України, наприклад: Постанова «Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків» від 18 лютого 2016 року № 92.

- Акти центральних органів виконавчої влади, зокрема: Наказ Управління державної охорони України «Про затвердження Інструкції з організації та порядку дій Управління державної охорони України за рівнями терористичних загроз» від 30 червня 2016 року № 185 та Наказ МВС України

«Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення» від 4 грудня 2017 року № 987.

- Акти місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, такі як міські програми з профілактики злочинності та протидії тероризму.

- Локальні акти підприємств, установ і організацій, що регламентують положення та інструкції щодо забезпечення громадської безпеки та боротьби з тероризмом на об'єктах інфраструктури чи промислових об'єктах. Ці всі акти детально визначають обов'язки і дії всіх суб'єктів протидії тероризму та встановлюють механізми взаємодії між ними на різних рівнях, що доволі ефективно дозволяє взаємодіяти і реагувати на потенційні терористичні загрози.

Класифікація нормативно-правових актів у сфері організаційного забезпечення протидії тероризму за юридичною чинністю дозволяє визначити особливості їх рівневого поділу, як - от відповідність актів з меншою юридичною чинністю актам із вищою юридичною чинністю та конкретизація положень зазначених нормативно-правових актів з кожним наступним рівнем. Водночас слід зауважити, що чітких критеріїв співвідношення зазначених нормативно-правових актів у сфері організаційного забезпечення протидії тероризму немає, що іноді призводить до їх невідповідності одне одному та значних складностей і навіть юридичних колізій під час їх практичного застосування. Так, наприклад, дослідники неодноразово наголошували на занадто вузькому законодавчому визначенні поняття тероризму, закріпленому, зокрема, в Законі України «Про боротьбу з тероризмом», порівняно з положеннями відповідних міжнародних угод. [28, с. 95-104; 29, с. 54-59]

Однією з проблем у складній і багатошаровій системі організаційно-правового забезпечення боротьби з тероризмом є застарілість нормативно-правових актів, що визначають основні принципи цієї діяльності. Наприклад, Закон України «Про боротьбу з тероризмом» передбачав залучення підрозділів Збройних Сил України до боротьби з тероризмом, але довгий час

не було чіткого механізму їх використання, особливо в контексті антитерористичних операцій. Лише в 2014 році були внесені зміни до законів «Про боротьбу з тероризмом» та «Про Збройні Сили України», що встановили чіткі правила щодо залучення військових підрозділів для боротьби з терористичними групами та нейтралізації осіб, які загрожують життю та здоров'ю заручників, учасників антитерористичних операцій або інших людей. Зміни також дозволили Збройним Силам України використовувати зброю та бойову техніку в мирний час для захисту від терористичних загроз.

Іншим прикладом несвоечасного врегулювання діяльності суб'єктів протидії тероризму є залучення Сил спеціальних операцій Збройних Сил України до участі в антитерористичній операції на сході України у той час, коли були відсутні організаційні засади їх діяльності. Організаційні положення щодо участі зазначених підрозділів у протидії тероризму були визначені лише у 2016 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо Сил спеціальних операцій Збройних Сил України».

[30]

Положення про Сили спеціальних операцій Збройних Сил України [31], було затверджено указом Президента України лише 03.03.2018 р. При цьому слід зазначити, що фахівці вже давно наголошували на необхідності законодавчого врегулювання питання застосування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України у загальнодержавній системі протидії тероризму. [32, с. 151-155]

Аналіз показує, що велика кількість нормативно - правових актів у сфері боротьби з тероризмом не утворює цілісної і узгодженої системи організаційно - правового забезпечення цієї діяльності. Часто ці акти містять суттєві суперечності між собою і не завжди повною мірою або вчасно уточнюють конкретні аспекти діяльності органів, відповідальних за реалізацію відповідних положень.

Традиційно нормативно-правові акти за функціональним призначенням поділяються на регулятивні, які встановлюють права й обов'язки суб'єктів, та охоронні, які встановлюють способи юридичної відповідальності за порушення прав і невиконання обов'язків, закріплених у регулятивних нормах. [33, с. 279]

У свою чергу, регулятивні нормативно-правові акти у сфері протидії тероризму за функціональним призначенням можна виділити стратегічні нормативно - правові акти у сфері протидії тероризму. До стратегічних слід віднести нормативно - правові акти, які формулюють правову політику у сфері протидії тероризму та містять основоположні принципи, завдання й цілі протидії цьому суспільно небезпечному феномену. До таких нормативно-правових актів слід віднести стратегії, концепції, доктрини. У цьому випадку йдеться саме про нормативні документи, а не про абстрактну систему поглядів або уявлень щодо певних явищ чи процесів. Як влучно зазначає Є. Євграфова, у такому випадку зазначені положення стають правовими імперативами, обов'язковими до виконання, а не рекомендаціями чи пропозиціями. [34, с. 52-62]

Отже, ці стратегічні документи відображають діючу правову політику держави у сфері протидії тероризму і стають основою для створення або удосконалення законодавства на всіх рівнях. Оскільки в останні роки сфера протидії тероризму досить значно змінюється, ці види нормативно-правових актів набувають все більшого значення у забезпеченні організаційно-правового аспекту протидії тероризму.

На національному рівні декілька стратегічних документів, які застосовують основні принципи та методи боротьби з тероризмом через організаційні заходи.

1. Особливо важливим стратегічним документом у цій сфері є Концепція боротьби з тероризмом в Україні, затверджена Указом Президента України від 5 березня 2019 року № 53/2019. Згідно з цією Концепцією, реалізація її заходів має відбуватися за такими напрямками:

- Удосконалення організаційно - правових засад для діяльності органів, що займаються боротьбою з тероризмом.

- Запровадження ефективних механізмів взаємодії та обміну інформацією між органами боротьби з тероризмом та іншими державними структурами.

- Поліпшення інформаційно - аналітичного забезпечення заходів боротьби з тероризмом, зокрема через впровадження сучасних форм, методів і технологій для збору, обробки та використання інформації.

- Належне антитерористичне забезпечення об'єктів, які можуть стати мішенню для терористичних атак під час проведення масових заходів.

- Запровадження ефективних механізмів стимулювання фізичних та юридичних осіб до співпраці з органами боротьби з тероризмом.

- Підвищення рівня обізнаності суспільства про загрози і масштаби тероризму.

- Систематичне оцінювання ефективності роботи органів боротьби з тероризмом за визначеними критеріями.

Ці заходи спрямовані на покращення ефективності боротьби з тероризмом і забезпечення більш координаційної та злагодженої роботи всіх задіяних органів.

2. Уповноважувальні нормативно-правові акти в сфері боротьби з тероризмом включають закони та підзаконні акти, які визначають повноваження органів, що займаються протидією тероризму. Ці документи також визначають обов'язки таких органів у цій сфері.

3. Організаційні нормативно-правові акти у сфері протидії тероризму. До таких нормативно-правових актів слід віднести закони та підзаконні акти, які встановлюють порядок реалізації стратегічних напрямів контртерористичної стратегії України й порядок взаємодії та координації дій суб'єктів протидії тероризму. Організаційні нормативно-правові акти за формою можуть бути законами, планами заходів, інструкціями, положеннями тощо. Прикладами організаційних нормативно-правових актів у сфері

протидії тероризму можуть бути, зокрема, Інструкція про порядок взаємодії Державної служби України з надзвичайних ситуацій і Служби безпеки України у сфері запобігання виникненню та реагування на надзвичайні ситуації, затверджена Наказом Міністерства оборони України та Служби безпеки України від 13.01.2014 р. № 24/6, якою визначено порядок взаємодії зазначених служб у разі загрози вчинення актів тероризму та актів технологічного тероризму [35];

Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 92, яким визначається механізм функціонування такої системи, рівні терористичних загроз та заходи реагування суб'єктів боротьби з тероризмом на загрозу або вчинення терористичного акту відповідно до визначеного рівня терористичної загрози [36];

План заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом в Україні, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05 січня 2021 р. № 7-р [37], та інші.

До Плану заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом в Україні 2021 року внесено зміни з метою врахування поточних загроз для національної безпеки України. Ці зміни охоплюють аналіз, розробку і впровадження стандартів, правил та технічних умов для захисту об'єктів від потенційних терористичних атак, а також організацію взаємодії та проведення антитерористичних операцій.

Водночас, незважаючи на зазначені позитивні зрушення, система організаційно - правового забезпечення протидії тероризму має і значні недоліки, зокрема такі.

1. Ми вважаємо, що для мінімізації терористичних загроз в Україні важливо уникнути радикальних та сепаратистських настроїв. Основний акцент у боротьбі з тероризмом має бути зроблений на профілактичних заходах, які повинні охоплювати різні сфери життя країни, включаючи

соціальну, політичну, економічну, культурну та ідеологічну. Широкий спектр профілактичних заходів допоможе забезпечити більш ефективну боротьбу з тероризмом. Вітчизняні дослідники також підтримують позицію щодо недооцінки профілактичних заходів протидії тероризму.

Наприклад, І. М.Рижов пропонує переглянути концепцію боротьби з тероризмом, зосередивши увагу на забезпеченні антитерористичної безпеки в суспільстві. На думку дослідника, цей підхід виходить за межі фізичного протистояння терористам і зосереджується на подоланні масової теророфобії. Він закликає шукати раціональні управлінські стратегії, які акцентують увагу на профілактиці та попереджувальному нейтралізації терористичних загроз. Ще раніше в своїх роботах науковець висловлював думку щодо необхідності ухвалення окремого закону про профілактику тероризму. [38, с. 152]

І. Однолюк висловлювала пропозиції щодо доповнення Закону України «Про боротьбу з тероризмом» положеннями про протидію екстремізму й сепаратизму як деструктивним явищами, що підпитують терористичну діяльність [39, с. 63]. В. М. Вакулич, проаналізувавши чинне антитерористичне законодавство, називає його недоліком те, що сьогодні боротьба із злочинністю терористичної спрямованості ведеться головним чином у процесі реагування на вже здійснені злочини. [40, с. 45]

Б. Д. Леонов у своїх працях також доходить висновку, що в разі застосування виключно або переважно репресивних заходів, спрямованих на припинення злочинної діяльності, досягти відчутного успіху у боротьбі з тероризмом практично неможливо, та пропонує впроваджувати саме запобіжні заходи в систему протидії тероризму. [41, с. 12]

З огляду на все зазначене вище, вважаємо за необхідне змінити назву Закону України «Про боротьбу з тероризмом» на «Про протидію тероризму» та доповнити його розділом, що стосується профілактики тероризму. Такі зміни повинні бути підтримані відповідними змінами в національній Концепції протидії тероризму, оскільки нинішня версія не відповідає сучасним викликам і загрозам, пов'язаним з тероризмом у державі. На нашу

думку, успішність запропонованих змін залежить від того, наскільки ефективно вдасться об'єднати зусилля суспільства та державних органів.

2. Чинне антитерористичне законодавство України недостатньо адаптоване до протидії гібридним загрозам національній безпеці та проведенню масштабних антитерористичних операцій. Це підтверджується активними коригуваннями нормативно - правових актів у сфері боротьби з тероризмом, спрямованими на врегулювання застосування різних сил і засобів, включаючи підрозділи Збройних Сил України, під час проведення антитерористичної операції на сході країни. Важливо зазначити, що операція Об'єднаних сил (ООС) за своєю суттю не виключає можливості проведення АТО. Ми вважаємо, що таке політичне рішення є цілком виправданим через складну ситуацію в Донецькій та Луганській областях на той період часу.

3. Відсутність урегульованого законом порядку визначення організації терористичною. Як зазначає керівник секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони Т. Блістів, у чинному Законі України «Про боротьбу з тероризмом» йдеться про те, що суд має визнавати організацію терористичною (ст. 24), однак на законодавчому рівні не визначено, який суд і в межах якого процесуального закону має повноваження це робити. [42, с. 48] Крім того, на сьогодні законодавство не встановлює критеріїв, за якими організацію можна визнати терористичною. А. Коростиленко і К. Кіневич пропонують такі критерії ідентифікації організації як терористичної:

вказана організація застосовує у своїй діяльності найбільш небезпечні форми насильства;

діяльність вказаної організації спрямовується або сприяє дестабілізації суспільно-політичної обстановки в державі в цілому чи в окремому регіоні; діяльність вказаної організації спрямовується чи сприяє поширенню атмосфери страху, паніки в суспільстві;

діяльність вказаної організації переслідує, перш за все, політичну мету, як-то вплив на рішення органів державної влади чи місцевого

самоврядування, зміна політичного курсу держави, ухвалення політично невігідних рішень тощо;

вказана організація широко використовує ЗМІ та інші інформаційні ресурси для висвітлення своєї протиправної діяльності, поширення власної, в т.ч. терористичної, ідеології, виправдання терористичної діяльності;

вказана організація намагається здійснювати психологічний вплив на осіб, що не є жертвами насилля;

члени вказаної організації у разі виникнення збройної конфронтації ігнорують законодавство держави, на території якої перебувають, та існуючі міжнародно - правові норми. [43, с. 241-242]

На нашу думку, ключовим для вдосконалення організаційно - правового забезпечення протидії тероризму є встановлення процедури визнання організації як терористичної, критеріїв цього визнання за законом та повноважень суб'єктів, які виконують ці функції.

Окрім ліквідації вищезазначених недоліків, напрямами вдосконалення організаційно - правового забезпечення протидії тероризму слід визнати такі:

- удосконалення взаємодії суб'єктів протидії тероризму в питаннях профілактики та припинення терористичних актів на рівні міжвідомчих нормативно-правових актів;

- упровадження передових форм і методів протидії тероризму за такими напрямами: широке використанням цифрових способів ідентифікації зловмисників; ведення аналітичних баз даних щодо осіб, причетних до терористичної діяльності; моніторинг соціальних мереж із метою виявлення фактів вербування терористів і поширення терористичної ідеології; максимальна автоматизація організаційних заходів забезпечення громадської безпеки в великих містах;

- розробку концептуальних положень щодо активізації участі громадськості в заходах профілактики терористичних проявів, протидії поширенню радикальної та сепаратистської ідеології. [21, с. 133-138]

Аналізуючи організаційно - правові основи протидії тероризму, слід підкреслити, що для успішної реалізації державної політики в цій сфері недостатньо лише ухвалювати відповідні законодавчі акти. Важливо також посилити роботу суб'єктів, відповідальних за забезпечення антитерористичної безпеки. Організаційно - правові засади є фундаментом для створення ефективного механізму боротьби з тероризмом. Крім того, необхідно забезпечити постійний моніторинг, оцінку ефективності та контроль якості виконання заходів протидії з боку координаційних органів. Це дозволить оперативно виявляти слабкі місця в системі та вдосконалювати її, враховуючи динаміку змін у характері терористичних загроз.

2.2. Структура та функції системи антитерористичної безпеки України. Функції Національної гвардії України в системі антитерористичної безпеки України

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» визначає базовий перелік національних суб'єктів протидії тероризму. Згідно з частинами 1 і 2 цього закону організація боротьби з тероризмом в Україні та забезпечення її необхідними силами, засобами й ресурсами здійснюються Кабінетом Міністрів України у межах його компетенції. Центральні органи виконавчої влади беруть участь у боротьбі з тероризмом у межах своєї компетенції, визначеної законами та виданими на їх основі іншими нормативно-правовими актами. [22]

Це означає, що на ці органи не може бути покладено обов'язок виконання завдань, які прямо не передбачено у відповідному законодавстві. Водночас дослідники принципово солідарні в тому, що суб'єкти протидії тероризму охоплюють і інші державні органи, наприклад Верховну Раду України [44, с. 7; 45, с. 158; 46, с. 21], хоча й вона не відноситься до органів виконавчої влади.

Верховна Рада України відіграє вирішальну роль у формуванні та нагляді за політикою протидії тероризму шляхом прийняття законів і рішень, а також через визначення функцій і повноважень Збройних Сил України, Служби безпеки України та інших силових структур. Крім того, парламент здійснює контроль за дотриманням законодавства у сфері боротьби з тероризмом, що дозволяє забезпечити належне виконання відповідних норм і правил. Президент України також має значний вплив на антитерористичну діяльність, зокрема, через формування загальної політики в цій сфері та керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави. Він відповідає за підписання міжнародних договорів, ухвалює рішення щодо запровадження надзвичайного стану в країні або окремих її регіонах, що є важливим елементом реагування на терористичні загрози.

Кабінет Міністрів України, як головний орган виконавчої влади, безпосередньо відповідає за реалізацію державної політики у сфері протидії тероризму. Він спрямовує та координує роботу міністерств і центральних органів виконавчої влади, забезпечуючи інтеграцію та узгодженість дій між різними структурами. Важливим аспектом діяльності уряду є розробка та впровадження заходів, спрямованих на забезпечення безпеки населення і підтримку ефективної боротьби з терористичними загрозами.

У частинах 3 і 4 ст. 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» подано чіткий перелік суб'єктів, до обов'язків яких входить протидія тероризму. Усі суб'єкти протидії тероризму законодавець поділяє на два види:

- 1) суб'єкти, що безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом;
- 2) суб'єкти, що можуть у разі необхідності залучатися до боротьби з тероризмом. В. В. Майоров називає зазначений поділ дворівневою типізацією суб'єктів, які здійснюють боротьбу з тероризмом. [47, с. 7]

З огляду на сучасні виклики, пов'язані з тероризмом, розширення кола суб'єктів протидії стало необхідністю для підвищення ефективності державної політики в цій сфері. Завдяки цим змінам, держава має можливість

реагувати на загрози більш комплексно, використовуючи різні інструменти і ресурси для запобігання та боротьби з тероризмом на всіх рівнях.

Сьогодні до першого рівня суб'єктів протидії тероризму закон відносить такі:

Службу безпеки України;

Міністерство внутрішніх справ України;

Національну поліцію;

Міністерство оборони України;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;

Управління державної охорони України;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи. [22]

Служба безпеки України є державним правоохоронним органом спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України, згідно із законом є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю. Відповідно до частини 1 ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» Служба безпеки України здійснює боротьбу з тероризмом шляхом проведення оперативно-розшукових та контррозвідувальних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності, у тому числі міжнародної; збирає інформацію про діяльність іноземних та міжнародних терористичних організацій; проводить у межах визначених чинним законодавством повноважень виключно з метою отримання упереджувальної інформації у разі загрози вчинення терористичного акту або під час проведення антитерористичної операції оперативно-технічні пошукові заходи у системах

і каналах телекомунікацій, які можуть використовуватися терористами; забезпечує через Антитерористичний центр при Службі безпеки України організацію та проведення антитерористичних заходів, координацію діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом відповідно до визначеної законодавством України компетенції;

здійснює досудове розслідування злочинів, пов'язаних із терористичною діяльністю;

ініціює питання накладення на невизначений строк арешту на активи, пов'язані з фінансуванням тероризму й такі, що стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, ухваленого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них за зверненням особи, яка може документально підтвердити потреби в покритті основних і надзвичайних витрат;

забезпечує у взаємодії з розвідувальними органами України безпеку від терористичних посягань установ України за межами її території, їх співробітників та членів їхніх сімей. [22]

Ключовим підрозділом Службі безпеки України, який здійснює координаційну діяльність у сфері протидії тероризму, є Антитерористичний центр. Із цією метою він наділений широкими повноваженнями у сфері протидії тероризму, передбаченими статтею 7 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» та конкретизованими у Положенні про Антитерористичний центр і його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України. [48]

Антитерористичний центр наділений низкою важливих повноважень. До них належить:

– розробка стратегічних основ і програм у сфері боротьби з тероризмом, а також рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності виявлення й усунення факторів, що сприяють терористичним актам та іншим злочинам, пов'язаним із тероризмом;

- збір, аналіз та оцінка інформації щодо ситуації з поширенням тероризму в Україні та за кордоном, а також дослідження тенденцій розвитку терористичних загроз;
- організація та проведення антитерористичних операцій, а також координація дій суб'єктів, які залучені до боротьби з тероризмом або беруть участь у конкретних операціях;
- проведення командно-штабних і тактико-спеціальних навчань і тренувань з метою підвищення готовності до протидії терористичним загрозам;
- участь у розробці міжнародних договорів України, підготовка пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства у сфері боротьби з тероризмом;
- фінансування антитерористичних операцій та заходів, спрямованих на запобігання і припинення терористичної діяльності;
- співпраця зі спеціальними службами, правоохоронними органами інших держав і міжнародними організаціями в питаннях боротьби з тероризмом.

Додатково можна зазначити, що Антитерористичний центр відіграє важливу роль у розробці нових методів і підходів до запобігання терористичним загрозам, а також у створенні ефективних механізмів міжнародної співпраці, що є важливим аспектом у протидії глобальному тероризму. Центр забезпечує постійний моніторинг ситуації та оперативне реагування на будь-які потенційні загрози.

Останніми роками роль Міністерства оборони України у боротьбі з тероризмом суттєво зросла, особливо після 2014 року, коли його повноваження в цій сфері значно розширилися. Зокрема, Збройним Силам України були додані нові завдання при їх залученні до антитерористичних операцій. Серед них — виконання операцій із припинення діяльності незаконних збройних формувань, терористичних організацій, організованих злочинних груп, а також участь у затриманні або знешкодженні осіб, дії яких

становлять реальну загрозу життю та здоров'ю заручників або учасників антитерористичної операції. Це чітко визначено у частині 3 статті 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом».

Крім того, положення було доповнене правом Збройних Сил України застосовувати зброю та бойову техніку навіть у мирний час. Це фактично розширило їхню функціональність — від протидії лише зовнішнім загрозам до активної участі у боротьбі з внутрішніми терористичними посяганнями. Такі зміни відображають необхідність адаптації військових структур до умов гібридної війни та терористичних загроз, які суттєво загострилися з початком конфлікту на сході України і тривали до початку повномасштабного вторгнення.

Крім того, важливим обов'язком підрозділів Збройних Сил України є захист від терористичних посягань об'єктів та майна Збройних Сил України, зброї масового ураження, ракетної і стрілецької зброї, боєприпасів, вибухових та отруйних речовин, що перебувають у військових частинах або зберігаються у визначених місцях. Загалом зазначене завдання покладено на Військову службу правопорядку у Збройних Силах України[49], проте, як зазначає О. Котлярєнко, ці функції дублюються з діяльністю військових комендатур, які були створені в районі проведення антитерористичної операції, що, на думку дослідника, викликає значні суперечності в діяльності зазначених підрозділів. [50, с. 111]

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, наразі є Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Останніми роками відбувається стрімке, проте не завжди збалансоване реформування сфери цивільного захисту. Його наріжним моментом стало ухвалення у 2012 р. Кодексу цивільного захисту України, наслідком чого став перехід від концепції цивільної оборони до концепції цивільного захисту відповідно до Європейських стандартів і вимог Європейського співтовариства. Як результат зазначеної реформи у 2015 р. була створена Державна служба

України з надзвичайних ситуацій – орган, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту й діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ. Концептуальними змінами щодо компетенції зазначеної Служби є її демілітаризація та перехід до виконання сервісних функцій. Так, згідно з пунктом 4 (13) Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій з метою реалізації своїх завдань вона забезпечує здійснення заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із технологічними терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій, а також проводить просвітницьку та практично-навчальну роботу з метою підготовки населення до дій в умовах вчинення терористичного акту. [51]

Сучасні функції Державної служби України з надзвичайних ситуацій не відповідають завданням, покладеним на неї за Законом України «Про боротьбу з тероризмом». Зокрема, цей закон передбачає, що органи цивільної оборони та спеціалізовані формування, які підпорядковані центральним органам виконавчої влади у сфері цивільного захисту, мають здійснювати заходи щодо захисту населення і територій у разі загрози терористичних проявів технологічного характеру та інших видів терористичної діяльності. Проте війська цивільної оборони були ліквідовані у 2012 році після ухвалення Кодексу цивільного захисту України. Тому ці положення не відповідають сучасній структурі та функціям системи цивільного захисту України.

Інші органи протидії тероризму першого рівня включають у себе наступні установи:

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, яким є Державна прикордонна служба України, до функцій якої входить участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом, а також припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій, що

порушили порядок перетинання державного кордону України; діяльність зазначеної Служби стає особливо актуальною в умовах послаблення пропускнуго режиму на певних ділянках кордону України в районі проведення антитерористичної операції, у зв'язку з цим Державна прикордонна служба України бере участь у межах своєї компетенції у взаємодії з органами Служби безпеки України, органами Національної поліції та іншими правоохоронними органами у боротьбі з тероризмом і виконанні інших покладених на них завдань (ч. 1 ст. 2, п. 20 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України»). [52]

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, яким є Державна фіскальна служба України. Відповідно до пункту 4 (60, 60-1) ця служба вживає заходів для виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, а також здійснює контрольні-дозвільні процедури з переміщення товарів (вантажів) у районі проведення антитерористичної операції. [53] У зв'язку з ліквідацією Державної фіскальної служби і поділу її на Державну податкову службу та Державну митну службу України завдання щодо боротьби з тероризмом перейшли до новостворених органів виконавчої влади.

До суб'єктів другого рівня, які залучаються до участі у здійсненні заходів, пов'язаних із попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності у разі необхідності, відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» належать такі:

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, яким на сьогодні є Державна служба фінансового моніторингу України;

Служба зовнішньої розвідки України;

Міністерство закордонних справ України;

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України;
центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику в електроенергетичному, вугільно - промисловому та нафтогазовому комплексах;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері транспорту;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну фінансову політику;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища;

центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну аграрну політику.

Протидія тероризму не є головним завданням цих суб'єктів, вони виконують забезпечувальну функцію відносно діяльності суб'єктів протидії тероризму першого рівня. Здебільшого їх функції полягають у здійсненні профілактичних заходів щодо проявів тероризму та нейтралізації негативних наслідків тероризму, в тому числі й наданні відповідним підрозділам суб'єктів протидії тероризму першого рівня матеріально-технічних і фінансових засобів, засобів транспорту та зв'язку, медичного обладнання й медикаментів та інших засобів, а також інформації, необхідної для виконання завдань щодо протидії тероризму. Відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» їх діяльність координується Антитерористичним центром при Службі безпеки України. [54, с. 110-116]

Широкі повноваження з протидії тероризму отримали також підрозділи Національної Гвардії України [55] – військового формування з

правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України з 2014 р.

Національна гвардія України відіграє одну з ключових ролей у врегулюванні кризових ситуацій, пов'язаних із порушеннями громадського порядку (в тому числі масовими заворушеннями) та спровокованих і підтриманих ззовні збройних конфліктів у межах території України (збройних конфліктів неміжнародного характеру), в першу чергу із застосуванням незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій. [55, 56, 57, 58, 59]

Відповідно до положень Закону України «Про боротьбу з тероризмом» Національна гвардія України є одним з суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції. Національна гвардія України здійснює боротьбу з тероризмом шляхом упередження та припинення терористичної діяльності, у тому числі під час здійснення нею захисту конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом, забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку, забезпечення охорони органів державної влади та інших об'єктів, виконання інших завдань, визначених законодавством, вживає заходів щодо припинення діяльності терористичних організацій. [22]

Національна гвардія України є суб'єктом інтегрованого управління кордонами, тобто бере безпосередню участь у скоординованій діяльності компетентних державних органів України та військових формувань, спрямованій на створення та підтримання балансу між забезпеченням належного рівня прикордонної безпеки і збереження відкритості державного кордону України для законного транскордонного співробітництва, а також для осіб, які подорожують. [60]

Крім того, Законом України «Про критичну інфраструктуру» до основних функцій Національної гвардії України, як суб'єкта національної системи захисту критичної інфраструктури, віднесено охорону об'єктів

критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. [61]

Отже, в Україні існує досить ефективна та розгалужена система антитерористичної безпеки, яка знаходиться на досить високому рівні організації, та керується ефективним законодавством в сфері протидії тероризму та терористичним загрозам державі. Провідна роль в цій системі відведена Антитерористичному центру при СБУ як фактично головному органу антитерористичної безпеки держави, він здійснює ефективне керівництво цією системою та в цілому здатний досить оперативно реагувати на загрози які виникають або можуть виникнути з боку терористичних організацій. На даний момент Антитерористичний центр і інші складові системи антитерористичної безпеки задіяні до відбиття повномасштабної збройної агресії проти нашої держави, і ефективно виконують покладені на них завдання щодо захисту держави.

2.3. Забезпечення стійкості держави до терористичних загроз.

В умовах гібридних загроз особливо важливо забезпечити національну стійкість у різних сферах життя держави та суспільства. Поняття «стійкість» має різні визначення, які змінювались з часом та в залежності від об'єктів. Проте, всі ці визначення мають спільну рису: стійкість системи або об'єкта полягає в його здатності адаптуватися до загроз і швидко реагувати на зміну умов, включаючи кризи та руйнування. Держава може вважатися стійкою, якщо вона здатна:

- стабільно функціонувати в звичайних умовах і ефективно реагувати на зміни;
- витримувати непередбачувані виклики;

- відновлюватися після серйозних негативних наслідків природних чи штучних явищ до бажаного рівня стабільності, зберігаючи неперервність управлінських процесів.

Терористична загроза здатна суттєво дестабілізувати функціонування державних інституцій та суспільства в цілому. Вона може призвести до порушення громадського порядку, зниження рівня безпеки населення та створити атмосферу страху і недовіри. Наслідки тероризму можуть включати проблеми в роботі критично важливої інфраструктури, економічні втрати, підрив політичної стабільності та ослаблення національної безпеки. У результаті держава змушена виділяти значні ресурси для боротьби з цією загрозою, що може відволікати від вирішення інших важливих соціально - економічних питань.

Аналіз підсистем національної стійкості доцільно провести за такими основними критеріями:

1. Надійність - здатність системи передбачати ризики та проблеми в роботі, спричинені загрозами;
2. Наявність резервів - забезпеченість системи додатковими можливостями, які можуть бути використані при виході з ладу основних, а також альтернативними планами і стратегіями розвитку;
3. Адаптивність - здатність пристосовуватися до кризових умов, застосування творчих і інноваційних рішень;
4. Реагування - здатність швидко мобілізувати зусилля в умовах загрози чи кризи;
5. Відновлення - здатність системи забезпечувати виживання, пристосування до нових обставин, що виникли внаслідок кризи.

Державна система боротьби з тероризмом в Україні містить всі необхідні складові, серед яких:

- Національне законодавство щодо антитерористичної діяльності;
- Органи, що відповідають за протидію тероризму, а також центральний координаційний орган;

- Єдина державна система, спрямована на запобігання терористичним атакам, реагування на них, їх припинення та зменшення наслідків;
- Державна стратегія у сфері протидії тероризму;
- Механізм ухвалення рішень, пов'язаних з боротьбою проти тероризму.

Надійність цієї системи значною мірою залежить від наявності чіткого законодавства, яке визначає повноваження всіх учасників боротьби з тероризмом. Це законодавство встановлює правила взаємодії між учасниками, механізми координації їхніх дій на різних етапах протидії терористичним загрозам, зокрема під час антитерористичних операцій, а також передбачає відповідальність за порушення встановлених норм. Згідно з українським законодавством, учасники боротьби з тероризмом мають оцінювати наявні ресурси та визначати потребу в додаткових силах і засобах для проведення операцій, забезпечуючи їхню готовність і належний стан.

Необхідний кадровий потенціал для боротьби з тероризмом формується завдяки підготовці персоналу суб'єктів цієї діяльності. Антитерористичний центр при СБУ заздалегідь проводить аналіз та розрахунки необхідних сил і засобів для протидії терористичним акціям. Ця робота має міжвідомчий характер, що дозволяє раціонально використовувати ресурси різних відомств та створювати необхідні резерви для зміцнення та оптимізації діяльності державної системи протидії тероризму. Ще одним аспектом резервних ресурсів для забезпечення стабільності держави є можливість використання альтернативних стратегій дій.

Ключове значення у забезпеченні адаптивності державної системи протидії тероризму відіграє готовність суспільства діяти у ситуаціях терористичної загрози, довіра до відповідних державних органів, готовність до співпраці з ними. Тому система протидії тероризму в Україні повинна швидко реагувати на різні рівні та характери загроз, які можуть виникнути, включаючи підвищення загрози вчинення теракту або реакцію на вже вчинений терористичний акт.

Постійна готовність сил і засобів, що беруть участь у боротьбі з тероризмом, а також проведення необхідних тренувань, дозволяє швидко реагувати на теракти та ефективно ліквідувати їх наслідки. Відновлення системи протидії тероризму в державі можливе тільки за умови, що базові критерії національної стійкості (надійність, резерви, здатність до реагування та адаптація) підтримуються на високому рівні. Через збройну агресію російської федерації проти України та інші негативні фактори, вітчизняна система національної безпеки опинилася в кризовому стані, що ускладнило організацію антитерористичних операцій, особливо через відсутність належного управління на початкових етапах.

Навіть при існуванні загрози знищення нашої держави, існуюча повноцінна державна система протидії тероризму дозволила ефективно протистояти збройній агресії росії, яка включає в себе використання терористичних методів. Зокрема, це стало можливим завдяки надійності, наявності резервів, адаптивності, швидкого реагування та можливості швидкого відновлення державної системи протидії тероризму. Загалом, ця система дозволяє передбачати терористичні загрози, обмежувати їх вплив, швидко реагувати на них, адаптуватися до змін у сфері безпеки та забезпечувати подальший розвиток.

Для підвищення стійкості суспільства до терористичних загроз та зменшення наслідків терактів важливо проводити постійну роботу з населенням, щоб утворити відчуття безпеки та розуміння процедур у разі зростання рівня загрози.

Напрями роботи держави в сфері боротьби з тероризмом включають:

- забезпечення ефективної комунікації з населенням навіть після терористичних актів для поліпшення розуміння ситуації та відчуття контрольованості;
- організація навчальних програм для громадян щодо участі у ліквідації наслідків терористичних актів для формування відчуття залучення та контрольованості ситуації;

- планування на випадок надзвичайних ситуацій, зокрема терористичних актів, для забезпечення безперервності державного управління;

- створення іміджу сильної держави, готової протистояти терористичній загрозі;

- забезпечення високого рівня публічності для заохочення громадськості до участі у заходах з протидії тероризму;

- надання підтримки місцевим громадам у їхній діяльності з протидії тероризму для узгоджених дій і рішень.

Отже, у зв'язку з глобалізацією, національні уряди країн повинні ефективно поєднувати захист національної безпеки з участю у розв'язанні глобальних проблем тероризму через міжнародне співробітництво, шляхом взаємодії різних міжнародних організацій, залучення коштів, сил та засобів для активної боротьби з цією загрозою. Світу варто більше приділити уваги небезпеці тероризму оскільки він стає все більш агресивним і проникає в різні сфери суспільства впливаючи на нього, щоб цього не сталося варто більше приділити уваги національній стійкості кожної окремо взятої країни, шляхом проведення аналізу та надання допомоги в боротьбі з терористичною загрозою, особливо це актуально в регіонах з підвищеним ризиком появи або дій терористичних організацій.

ВИСНОВОКИ

1. У 21 столітті тероризм став частиною глобальних політичних і економічних процесів. Внаслідок вивчення історії тероризму, від давніх часів до сучасного етапу, встановлено еволюцію та удосконалення як методів, так і безпосередньо структур терористичних організацій. Сьогодні тероризм відрізняється значною активністю, відсутністю чітко визначених державних меж, налагодженою системою міжнародної координації та значною матеріальною підтримкою з боку окремих осіб і навіть країн. Визначено що терористичні групи стали більш анонімними, витривалими та складнішими у протидії, а терористи — більш мобільними і рішучими. Це явище стосується інтересів світової спільноти і вимагає колективних зусиль та розробки дієвих стратегій для запобігання і боротьби з тероризмом. Міжнародні актори повинні активно співпрацювати і впроваджувати нові методи для забезпечення глобальної безпеки.

2. Класифікуючи теперішню ситуацію щодо характеру терористичних загроз для України були встановлені реальні загрози для нашої держави тим що держава агресор щоденно завдає ударів по мирних об'єктах і будинках, тим самим порушуючи Міжнародне гуманітарне право і по суті своїй є терористами, але юридично їх такими називати не можна. Що створює певні труднощі в притягненні до відповідальності росії і особливо російських військових та політиків які віддають злочинні накази по застосування військової зброї проти цивільного населення та цивільної інфраструктури, держава агресор ніколи не нехтує можливостями проводити терор мирного населення України, їхні методи діяльності чудово відчули на собі чеченці під час чеченських війн, грузини під час війни 2008 року, сирійці які опинялись під їхніми ковровими бомбардуваннями в Сирії, тепер це все з лютою ненавистю відчувають на собі українці.

3. Дослідження сучасних тенденцій міжнародного тероризму є надзвичайно важливим через його політичну актуальність та постійну змінюваність. З'ясовано, що це підвищує ризик використання терористичними угрупованнями поганого управління та відсутності безпеки для активного вербування нових членів та розширення свого впливу в маргіналізованих регіонах. Для протидії цим загрозам нестабільним країнам необхідно посилити співпрацю в боротьбі з тероризмом з сусідніми державами та використовувати ресурси міжнародних партнерів. Попри позитивні тенденції в зниженні тероризму, слід постійно моніторити ситуацію і застосовувати політичні інструменти для забезпечення безпеки та захисту вразливих груп населення.

4. Класифікуючи організаційно - правові засади протидії тероризму, варто наголосити, що для ефективної реалізації державної політики у сфері боротьби з тероризмом необхідно не лише приймати відповідні законодавчі ініціативи, а й активізувати діяльність суб'єктів, відповідальних за антитерористичну безпеку держави. Організаційно-правові засади є основою для створення ефективного механізму протидії тероризму. Встановлено що даний механізм має включати належне виконання обов'язків суб'єктами, їхню професійну компетентність та ініціативність, а також забезпечувати постійний моніторинг і контроль якості діяльності з боку координуючих органів.

5. В ході дослідження встановлено що в Україні існує досить ефективна та розгалужена система антитерористичної безпеки яка знаходиться на досить високому рівні організації, та керується ефективним законодавством в сфері протидії тероризму та терористичним загрозам державі. Провідна роль в цій системі відведена Антитерористичному центру при СБУ як фактично головному органу антитерористичної безпеки держави, він здійснює ефективне керівництво цією системою та в цілому здатний досить оперативно реагувати на загрози які виникають або можуть виникнути з боку терористичних організацій.

6. У зв'язку з глобалізацією, національні уряди багатьох країн, в тому числі і України повинні ефективно поєднувати захист національної безпеки з участю у розв'язанні глобальних проблем тероризму через міжнародне співробітництво, шляхом взаємодії різних міжнародних організацій, залучення коштів, сил та засобів для активної боротьби з цією загрозою.

7. Як приклад міжнародної співпраці було досліджено що на основі пакету резолюцій Ради Безпеки ООН, незважаючи на відсутність чіткого визначення поняття «тероризму», було внесено значний внесок у розвиток законодавства та співпраці у сфері протидії тероризму.

8. В багатьох країнах Заходу нині існує досить потужна система протидії терористичним загрозам, нами було розглянуто декілька прикладів таких підрозділів і їхніх підходів до своєї діяльності, в цілому всі ці підходи схожі і дозволяють таким підрозділам активно взаємодіяти один з одним щодо боротьби з тероризмом.

9. Останні світові події яскраво демонструють зростання терористичних атак, незважаючи на всі зусилля щодо зменшення цієї загрози, що зумовлені процесами глобалізації. Тероризм набув глобального характеру, тому вивчення міжнародного досвіду побудови систем антитерористичної безпеки є надзвичайно важливим. Як закордонний досвід, так і сучасні реалії в Україні підтверджують необхідність розробки ефективної державної політики для реагування на терористичні загрози. Аналіз теоретико-методологічних основ державного управління визначає, що в Україні можна виділити два основні механізми: правовий та організаційний.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бардін О. Передісторія і генезис тероризму / О. Бардін // Людина і політика. – 2004. – №2. – С.130–144.
2. Солодовников С.А. Терроризм и организованная преступность / С. А. Солодовников. – М.: Закон и право, 2008. – 176 с.
3. Токаревський Г. В. Міжнародний тероризм: сучасний стан та перспективи протидії / Г. В. Токаревський // Стратегічна панорама. – 2003. – № 1. – С. 85–92.
4. Масленников В., Пискун О. Современное состояние терроризма. / В. Масленников, О. Пискун // Честь и закон. – 2001. – № 1. – С. 12–17.
5. Бейлс А. Дж. К. Европейская безопасность после 11 сентября 2001 года. / А. Дж. К. Бейлс // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – №6. – С. 82–87.
6. The Global Terrorism Index 2016 [Електронний ресурс] / The Institute for Economics and Peace and University of Maryland. – URL: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/09/Global-Terrorism-Index-2016.pdf> (Дата звернення: 15.01.2025)
7. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти : навч. посіб. / кол. авторів; за заг. ред. проф. В. К. Гришука. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 328 с.
8. Global Terrorism Index 2020 Summary and Key Findings Vision of Humanity. URL: <https://www.visionofhumanity.org/global-terrorism-index-2020-summary-and-key-findings> (Дата звернення: 15.01.2025)
9. ООН спрогнозувала кількість беженців з Афганістану к концу 2021 года 27 августа, 2021. ZN,UA URL:<https://zn.ua/WORLD/oonsprohnozirovala-kolichestvo-bezhentsev-iz-afhanistana-k-kontsu-2021.html> (Дата звернення: 15.01.2025)
10. Біженці з Афганістану: до яких країн вони тікають? 23 серпня 2021. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-58303202> (дата звернення: 13.11.2024)

11. Reports. Afghanistan: Taliban wasting no time in stamping out human rights says new briefing. 21.09.21. OMCT. URL: <https://www.omct.org/en/resources/reports/afghanistan-taliban-wasting-no-time-instamping-out-human-rights-says-new-briefing> (Дата звернення: 16.01.2025)
12. Вальтер Ян, Кропман Віталій, Сааков Валерій. Афганістан: як уряди різних країн світу ставляться до талібів. DW. 28.09.2021. URL: <https://www.dw.com/uk/afhanistan-yak-uriady-riznykh-krain-svitu-stavliatsia-dotalibiv/a-59297218> (Дата звернення: 16.01.2025)
13. Blackwell Stephen and Alexander Kristian. 3 Jan 2021 Global terrorism trends suggest extremists will adapt and evolve. URL: <https://trendsresearch.org/insight/global-terrorism-trends-suggest-extremists-willadapt-and-evolve/> (Дата звернення: 16.01.2025)
14. CTED. Launch of CTED global research network 2019. URL: https://www.start.umd.edu/sites/default/files/files/CTED_Research_Network_Launch_Report.pdf (Дата звернення: 16.01.2025)
15. Introduction. February 2020 Issue 9. Research Digest. CTED. URL: <https://us2.campaignarchive.com/?u=8343c3b932a7be398ceb413c9&id=843b181940> (Дата звернення: 16.01.2025)
16. The Evolution of the Salafi-Jihadist Threat Current and Future Challenges from the Islamic State, Al-Qaeda, and Other Groups. A report of the CSIS Transnational Threats Project. 2018 by the Center for Strategic and International Studies. P. IV 78 p. URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fspublic/publication/181221_EvolvingTerroristThreat.pdf (Дата звернення: 16.01.2025)
17. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь [Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.]; за заг. ред. О.О. Резнікової. К.: НІСД, 2017. 60 с. URL: http://old.niss.gov.ua/content/articles/files/aktualniPitannya_press-1c1ef.pdf (Дата звернення: 16.01.2025)

18. Svoboda, I., Loskutov, T. O., Severinova, O. B., Shulha, A. O., & Peresada, O. M. (2021). Current Trends in the Development of International Terrorism: A Current Understanding of the Problem. *Cuestiones Políticas*, 39(69), P. 581-604. URL:<https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.36> (Дата звернення: 16.01.2025)
19. ISIL Must Be Defeated in Cyberspace, Under-Secretary-General Tells Security Council, as Terrorist Group Takes Advantage of Pandemic-Related Disruptions. 10 February 2021. Press Release. URL: <https://www.un.org/press/en/2021/sc14433.doc.htm> (Дата звернення: 15.01.2025)
20. Про міжнародні договори України : закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (Дата звернення: 15.01.2025).
21. Данильченко Ю. Б. Организационно-правовые основы противодействия терроризму в Украине. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 1. Том 2. С. 125–131.
22. Про боротьбу з тероризмом : закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/638-15> (Дата звернення: 16.01.2025).
23. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Дата звернення: 16.01.2025).
24. Кримінальний кодекс Україн : закон України від 05.04.2001 № 2341-Ш // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (Дата звернення: 16.01.2025).
25. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (Дата звернення: 16.01.2025).

26. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Дата звернення: 17.01.2025).

27. Кодекс цивільного захисту України : закон України від 02.10.2012 № 5403-VI // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (Дата звернення: 17.01.2025).

28. Ємельянов В. П. Проблеми застосування антитерористичного законодавства України і шляхи його вдосконалення. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2007. Вип. 15. С. 95–104.

29. Петриченко О. Термінологічні аспекти імплементації Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму в національне законодавство України // Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації : зб. матер. «круглого столу» / за ред. М. Г. Гуцало. Київ : НІСД, 2011. С. 54–59.

30. Про внесення змін до деяких законів України щодо Сил спеціальних операцій Збройних Сил України : закон України від 07.07.2016 № 1437-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-19> (Дата звернення: 17.01.2025).

31. Про Положення про Сили спеціальних операцій Збройних Сил України : указ Президента України від 03.03.2018 №52/2018 // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/522018-23718> (Дата звернення: 17.01.2025).

32. Серветник Ю. С., Бзот В. Б., Дзеверін І. Г. Роль, місце та завдання сил спеціальних операцій Збройних Сил України у загальнодержавній системі боротьби з тероризмом. Системи озброєння і військова техніка. 2009. № 2 (18). С. 151–155.

33. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків, 2001. 656 с.

34. Євграфова Є. Доктрина у правовій науці і юридичній практиці. Вісник Національної академії правових наук України. 2013. № 2 (73). С. 52–62.

35. Інструкція про порядок взаємодії Державної служби України з надзвичайних ситуацій і Служби безпеки України у сфері запобігання виникненню та реагування на надзвичайні ситуації : затверджена Наказом Міністерства оборони України, Служби безпеки України від 13.01.2014 № 24/6 // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0177-14> (Дата звернення: 17.01.2025).

36. Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 № 92 // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D0%BF> (Дата звернення: 17.01.2025).

37. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом в Україні Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.01.2021 № 7-р (Дата звернення: 17.01.2025)

38. Рижов І. М. Щодо необхідності формалізації профілактики тероризму. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2014. Вип. 29 (2). С. 149–152.

39. Однолько І. Нормативно-правове забезпечення протидії терористичній діяльності в Україні. Вісник Національної академії прокуратури України. 2015. № 4 (42). С. 59–65.

40. Вакулич В. М. Законодавство України і тероризм. Суспільна політика. 2010. Вип. 2. С. 43–50.

41. Леонов Б. Д. Запобігання та протидія тероризму: теоретичні підходи. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія: «Право». 2012. № 2 (6). С. 1–15.

42. Блистів Т. Нормативно-правове удосконалення системи протидії тероризму та запровадження процедури визнання організацій терористичними // Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України : матеріали II Міжнародної науково-

практичної конференції (15 грудня 2017 р.). Київ : Національна академія прокуратури України, 2018. С. 46–49.

43. Коростиленко А., Кіневич К. Особливості визнання організації терористичною в українському законодавстві // Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України : матеріали II Міжнародн. наук.-практ. конф. (15 грудня 2017 р.). Київ : Національна академія прокуратури України, 2018. С. 236–242.

44. Пономаренко Г. О. Правовий механізм протидії тероризму у системі забезпечення внутрішньої безпеки держави. Право і Безпека. 2008. № 2, Т. 7. С. 5–9.

45. Сукмановська Л. М. Система суб'єктів боротьби з тероризмом в Україні та місце в ній підрозділів ОВС. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 2. С. 158–161.

46. Федотов О. А. Поняття суб'єктів протидії тероризму в Україні. Криміналістичний вісник. 2015. № 1 (23). С. 19–23.

47. Майоров В. В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії тероризму в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 22 с.

48. Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України : затверджене Указом Президента України від 14.04.1999 № 379/99 // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379/99> (Дата звернення: 17.01.2025).

49. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : закон України від 07.03.2002 № 3099-III // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14> (Дата звернення: 18.01.2025).

50. Котляренко О. Протидія терористичним актам на військових об'єктах Збройних Сил України. Вісник Національної академії прокуратури України. 2015. № 4 (42). С. 106–113.

51. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052 // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF> (Дата звернення: 18.01.2025).

52. Про Державну прикордонну службу України : закон України від 03.04.2003 № 661-IV // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (Дата звернення: 18.01.2025).

53. Положення про Державну фіскальну службу України: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236 // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF> (Дата звернення: 18.01.2025).

54. Данильченко Ю. Б. Суб'єкти протидії тероризму в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2017. Випуск 2. Т. 4. С. 217–222.

55. Про Національну Гвардію України : закон України від 13.03.2014 № 876-VII // БД «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18> (Дата звернення: 18.01.2025).

56. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2021 № 894 «Про затвердження Порядку організації діяльності та взаємодії Національної гвардії з уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування з припинення масових заворушень». (Дата звернення: 18.01.2025)

57. Наказ МВС від 16.06.2014 № 567 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03.07.2014 за № 729/25506. (Дата звернення: 18.01.2025)

58. Наказ МВС від 16.06.2014 № 566 «Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03.07.2014 за № 730/25507. (Дата звернення: 18.01.2025)

59. Наказ МВС від 20.12.2018 № 1036 «Про затвердження Положення про загони спеціального призначення Національної гвардії України», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11.01.2019 за № 21/32992. (Дата звернення: 18.01.2025)

60. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 № 687-р «Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року». (Дата звернення: 18.01.2025)

61. Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX «Про критичну інфраструктуру». (Дата звернення: 18.01.2025)

62. Данильченко Ю.Б. Організація Об'єднаних Націй як ключовий суб'єкт протидії тероризму на міжнародному рівні. Актуальні проблеми правового забезпечення протидії злочинності. Харків, 2020. С. 5-7. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20200514/article/view/danylchenko (Дата звернення: 18.01.2025)

63. Rosand Eric and Millar Alistair. Where is UN Counterterrorism Headed 20 Years After 9/11? February 26, 2021. URL: <https://theglobalobservatory.org/2021/02/where-is-un-counterterrorism-headed-20-years-after-9-11/> (Дата звернення: 18.01.2025)

64. Резолюція 1456 (2003), ухвалена Радою Безпеки на її 4688-му засіданні, 20 січня 2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b22#Text (Дата звернення: 18.01.2025)

65. Резолюція 1373 (2001), прийнята Советом Безопасности на его 4385-м заседании, 28 сентября 2001 года. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_854#Text (Дата звернення: 18.01.2025)

66. Resolution 1535 (2004). Adopted by the Security Council at its 4936th meeting, on 26 March 2004 URL:

https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1535%282004%29
(Дата звернення: 18.01.2025)

67. Новікова Л. В. Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй як інституція протидії тероризму. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразін. № 1144, 2014. С. 25-28. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=GG67lEQAAAAAJ&citation_for_view=GG67lEQAAAAAJ:WF5omc3nYNoC (Дата звернення: 18.01.2024)

68. Глобальная контртеррористическая стратегия Организации Объединенных Наций. Резолюция 60/288: принятая Генеральной Ассамблеей 08.09.2006. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/90/PDF/N0550490.pdf?OpenElement> (Дата звернення: 18.01.2025).

69. The Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF). URL: <https://www.un.org/victimsofterrorism/en/about/ctitf> (Дата звернення: 18.01.2025)

70. Рамкове Рішення Ради від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між державами членами (2002/584/ЮВС) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b17#Text (Дата звернення: 18.01.2025)

71. Глобальная контртеррористическая стратегия. Организации Объединенных Наций: седьмой обзор. Семьдесят пятая сессия Пункт 123 повестки дня Глобальная контртеррористическая стратегия Организации Объединенных Наций URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3930201?ln=ru#record-files-collapse-header> (Дата звернення: 18.01.2025)

72. S/RES/2396(2017) URL: <https://www.un.org/securitycouncil/content/sres23962017> (Дата звернення: 18.01.2025)

73. UN Global Counter-Terrorism Strategy URL:
<https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy> (Дата
звернення: 18.01.2025)

74. SG/SM/18907 23 FEBRUARY 2018 Secretary-General Signs United
Nations Coordination Compact with 36 Entities to End Terrorism, Violent
Extremism Worldwide. URL:
<https://www.un.org/press/en/2018/sgsm18907.doc.htm>. (Дата
звернення: 19.01.2025)

75. UN Member States urged to ensure counter-terrorism policies do not
negatively impact civil society and human rights defenders Paris-Geneva, 25 May
2021. OMCT. URL: [https://www.omct.org/en/resources/statements/un-
memberstates-urged-to-ensure-counter-terrorism-policies-do-not-negatively-
impact-civilsociety-and-human-rights-defenders](https://www.omct.org/en/resources/statements/un-memberstates-urged-to-ensure-counter-terrorism-policies-do-not-negatively-impact-civilsociety-and-human-rights-defenders) (Дата звернення: 19.01.2025)

76. Lotfy Mohamed. Egypt - Finding Scapegoats. Crackdown on Human
Rights Defenders and Freedoms in the Name of Counter-terrorism and Security.
February 2018. 46 p. URL:
[https://euromedrights.org/wpcontent/uploads/2018/03/EuroMed-Rights-Report-on-
Counter-terrorism-and-HumanRights.pdf](https://euromedrights.org/wpcontent/uploads/2018/03/EuroMed-Rights-Report-on-Counter-terrorism-and-HumanRights.pdf) (Дата звернення: 19.01.2025)

77. Executive Order 13354 National Counterterrorism Center 27 August 2004
URL:
[https://www.dni.gov/files/NCTC/documents/RelatedContent_documents/eo13354.
pdf](https://www.dni.gov/files/NCTC/documents/RelatedContent_documents/eo13354.pdf) (Дата звернення: 19.01.2025)

78. The National Counterterrorism Center.
URL:<https://www.dni.gov/index.php/nctc-who-we-are/director-nctc> (Дата
звернення: 19.01.2025)

79. USA PATRIOT Act. 2001. URL:
<https://www.fincen.gov/resources/statutes-regulations/usa-patriot-act> (Дата
звернення: 19.01.2025)

80. Ожеван М. А. Медіа-інформаційний тероризм як виклик глобальній та національній безпеці / М. А. Ожеван // Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – Київ, 2005. – 17 с.

81. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навч. посібник / кол. авторів; за заг. ред. проф. В. К. Грищука. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 328 с.

82. Іноземний досвід протидії тероризму: висновки для України. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2446/>.